

Vergaderjaar 2012–2013

28 286

Dierenwelzijn

Nr. 617

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 31 januari 2013

De vaste commissie Economische Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de staatssecretaris van Economische Zaken over het ontwerp-besluit houdende regels met betrekking tot diergeneeskundigen (Besluit diergeneeskundigen) (kamerstuk 28 286, nr. 567).

De staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 30 januari 2013. Vragen en antwoorden, voorzien van een inleiding, zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Hamer

Adjunct-griffier van de commissie,
Peen

- 1 *Onderschrijft u dat een handelsverbod in exoten mogelijk is, immers met het andibel-arrest in de hand, mag je met objectieve criteria wel beperkingen maken in de handel?*

De handel in (uitheemse) dieren wordt beheerst door Europese regels. Een handelsverbod is momenteel alleen mogelijk voor, en van toepassing op, bedreigde diersoorten.

Het verbod op het houden van bepaalde diersoorten en diercategorieën van artikel 2.2 van de wet brengt met zich dat er een aanzienlijke beperking wordt gemaakt op de handel in deze soorten of categorieën. Het verbod is ingevolge artikel 1.4, tweede lid, van het Besluit houders van dieren voorlopig alleen van toepassing op zoogdieren. Het verhandelen van (uitheemse) zoogdiersoorten die niet op de positieflijst zijn opgenomen, wordt grotendeels zinloos, aangezien het verboden zal zijn dieren van deze soorten te houden. In het Andibelarrest is bevestigd dat het welzijn van dieren een legitiem te beschermen belang is, en dat op die grond een beperking van de handel is toegelaten. Het zal nog slechts zeer beperkt zinvol zijn handel in de dieren die niet op de positieflijst staan te drijven, bijvoorbeeld door dierentuinen.

- 2 *Wat is uw voornemen met betrekking tot de voorwaarden voor vergunningverlening inzake biotechnologische handelingen bij dieren en de betreffende algemene maatregel van bestuur zoals genoemd in artikel 2.24 van de Wet dieren?*

Zoals in de Wet Dieren is vastgelegd wordt een vergunning voor het uitvoeren van biotechnologische handelingen bij dieren alleen verleend als de handelingen geen onaanvaardbare gevolgen hebben voor de gezondheid of het welzijn van dieren en er tegen de handelingen geen doorslaggevende ethische bezwaren bestaan. Voorts bevat artikel 2.23, eerste lid, van de wet een verbod om uitsluitend voor sportprestaties of vermaak biotechnologische handelingen te verrichten.

Het algemene criterium met betrekking tot het verlenen van vergunningen moet worden vertaald in een aanpak die een praktisch oordeel mogelijk kan maken. Wat de ethische afweging betreft moet het dan gaan om doorslaggevende ethische bezwaren. Dit kan per aanvraag verschillend zijn. Daarom voorziet de wet er ook in dat per aanvraag advies wordt gevraagd van onafhankelijke deskundigen met verschillende wetenschappelijke achtergrond zoals dat nu het geval is bij aanvragen in het kader van de huidige Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

In de totale afweging worden biotechnologische handelingen bij dieren alleen aanvaardbaar geacht indien een substantieel belang van het onderzoek opweegt tegen de schade aan de gezondheid, het welzijn en de integriteit die dieren mogelijk ondervinden van de biotechnologische handelingen.

Daarnaast is het ook van belang dat er geen reële alternatieven voor het onderzoek voorhanden zijn. Dit laatste betekent per definitie niet dat mogelijke alternatieven zonder biotechnologische handelen in die afweging beter zijn dan het alternatief waarbij biotechnologische handelingen worden toegepast.

Ten aanzien van artikel 2.24 waarin is bepaald dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur handelingen kunnen worden aangewezen die niet voldoen aan de voorwaarden wordt opgemerkt dat er thans geen voornemens zijn tot het aanwijzen van bepaalde handelingen. Daarbij wijs ik erop dat de thans op grond van de GWWD bij amvb aangewezen handelingen, welke betrekking hebben op sport en vermaak, thans in de wet zelf zijn vervat.

- 3 *Wat is uw voornemen met betrekking tot de regels voor wedstrijden met dieren zoals genoemd in artikel 2.15 van de Wet dieren?*
De wet biedt de mogelijkheid om regels te stellen voor wedstrijden met dieren. Op dit moment zijn er geen specifieke regels en ik heb niet het voornemen om deze op te stellen. De wedstrijdorganiserende instanties hebben eigen regels, bijvoorbeeld bij wedstrijden met paarden. Uiteraard dienen bij wedstrijden wel de algemene regels met betrekking tot het welzijn en de gezondheid van dieren in acht genomen te worden, zoals het voorzien in een goede verzorging van dieren en het verbod op mishandeling.
- 4 *Wat is uw voornemen met betrekking tot regels voor vertoning van dieren, anders dan in dierentuinen, zoals genoemd in artikel 2.16 van de Wet dieren?*
Het gebruik van wilde dieren in circussen zal worden verboden. In het conceptbesluit gezelschapsdieren (Kamerstukken 2011/12, 28 286, nr. 539) heb ik enkele voorschriften opgenomen ten aanzien van welzijn en gezondheid van dieren die op beurzen, markten en tentoonstellingen door bedrijfsmatige houders worden gehouden en verhandeld. Voor andere vormen van vertoning van dieren heb ik geen voornemen om regels te stellen.
- 5 *Wat is uw voornemen met betrekking tot een verbod op circussen met wilde dieren?*
Het verbod op het gebruik van wilde dieren in het circus wordt thans nader uitgewerkt. In het voorjaar van 2013 zal ik u over de uitwerking van het verbod op het gebruik van wilde dieren in het circus informeren.
- 6 *Kunt u uiteenzetten waarom u kiest voor een onderscheid tussen bedrijfsmatig en hobbymatig gehouden dieren, wat is het verschil in criteria voor dierenwelzijn bij fokken, huisvesten en verzorgen van dieren?*
Voor alle (zowel bedrijfsmatig en als hobbymatig gehouden) dieren gelden algemene welzijnseisen zoals het verbod op mishandeling en verwaarlozing en bijvoorbeeld de algemene verzorgingsnormen opgenomen in het besluit (artikelen 1.6–1.8). Naar gelang o.a. het doel waarvoor dieren worden gehouden (bijvoorbeeld voor de handel of productie) kunnen extra regels gelden. Voor commerciële houderijen kunnen bedrijfsbelangen een risico inhouden voor het dierenwelzijn waardoor extra eisen gerechtvaardigd worden geacht. Voorts wordt van professionele houders een hogere mate van deskundigheid verwacht en gelden er Europese regels voor voor productie gehouden dieren. De specifieke eisen voor fokken, huisvesten en verzorgen die gelden in aanvulling op de algemene welzijnseisen zijn opgenomen vanaf hoofdstuk 2 van het besluit.
- 7 *Waarom wordt er geen aandacht besteed aan de handel (in-, door- en uitvoer) van uitheemse diersoorten?*
De regels met betrekking tot de bescherming van diersoorten zijn opgenomen in de Flora en faunawet. Deze wetgeving bepaalt of de handel in bepaalde dieren is toegestaan uit oogpunt van soortenbescherming en onder welke voorwaarden. Indien het houden van een diersoort is toegestaan dan gelden de in deze wet opgenomen welzijnsregels, ongeacht de inheemse of uitheemse herkomst.
- 8 *Heeft u de Wet afgestemd op de Visserijwet, de Flora- en faunawet en de Wet op dierproeven?*

Ja. De artikelen 10.6 en 10.7 van de Wet dieren bevatten afstemmingsbepalingen ten opzichte van de de Wet op dierproeven respectievelijk de Visserijwet 1963. Voor wat betreft de Flora- en faunawet verwijs ik naar paragraaf 6.1 van de memorie van toelichting bij het toenmalige voorstel voor de Wet dieren (Kamerstukken II 2007–2008, 31 389, nr. 3, pagina 81 ev), waarin uitgebreid is ingegaan op de afstemming tussen de Wet dieren en de Flora- en faunawet.

9 *Zal de definitie van gezelschapsdier worden aangepast aan de hand van de ontwikkeling van de positieflijst, zo ja, op welke termijn en zo nee, waarom niet?*

Het is mijns inziens niet nodig om de definitie van gezelschapsdier aan te passen aan de hand van de ontwikkeling van de positieflijst. In de definitie gaat het om de bestemming die een houder van een dier «kennelijk» aan het houden heeft gegeven, namelijk voor liefhebberij of voor gezelschap. Of dieren daadwerkelijk mogen worden gehouden blijkt uit de positieflijst. Dieren die niet op de positieflijst staan mogen niet worden gehouden en dus ook niet voor liefhebberij of gezelschap.

10 *Kunt u aangeven welk ethisch kader ten grondslag ligt aan de afweging of een diersoort «kennelijk» bestemd is om te houden voor liefhebberij of gezelschap?*

Volgens de definitie van gezelschapsdier in het concept besluit houders van dieren moet het gaan om dieren die kennelijk bestemd zijn om te worden gehouden voor liefhebberij of gezelschap. Zonder het woord «kennelijk» zou elke keer bewezen moeten worden dat een dier daadwerkelijk gehouden wordt voor liefhebberij of gezelschap. Daaraan ligt geen ethisch kader ten grondslag.

11 *Zijn de opgestelde criteria ten behoeve van de positieflijst vergelijkbaar ten opzichte van andere Europese lidstaten waar gewerkt wordt met een positieflijst?*

12 *In welke andere Europese lidstaten wordt ook gewerkt met een positieflijst?*

Voor het opstellen van de criteria die zijn opgenomen in artikel 1.4, eerste lid van het Besluit houders van dieren is er wetenschappelijk onderzoek uitgezet bij de Wageningen UR, Livestock Research (WUR). De WUR heeft in haar rapport «Systematiek voor het opstellen van de positieflijst voor zoogdieren» (345, mei 2010) een advies uitgebracht waarin de criteria zijn ontwikkeld als basis voor het opstellen van de positieflijst voor zoogdieren.

In België wordt reeds gewerkt met een positieflijst. Voor zover bekend zijn er geen andere lidstaten die een positieflijst hanteren. De criteria die België hanteert in de procedure die belanghebbenden in staat stellen een aanvraag in te dienen om diersoorten van de lijst te halen of op de lijst te zetten, zijn vergelijkbaar met de criteria die de WUR hanteert.

13 *Wie bepaalt of een dier wordt geplaatst op de positieflijst en hoe wordt willekeur uitgesloten?*

Zoals is opgenomen in artikel 2.2, eerste lid, van de wet zal de positieflijst worden vastgesteld bij besluit van de staatssecretaris. De in artikel 1.4, eerste lid, van het Besluit houders van dieren opgenomen criteria die, zoals in de nota van toelichting bij het besluit is aangegeven, zijn ontwikkeld door Wageningen UR, Livestock Research, zijn transparant en niet discriminatoir (zoals door het Hof van Justitie van de Europese Unie in het Andibel-arrest vereist), waardoor willekeur is uitgesloten. Zoogdiersoorten worden aangewezen voor zover er na onderzoek door de WUR op basis van de criteria in artikel 1.4, eerste lid, van het Besluit houders van dieren geen onaanvaardbare welzijnsrisico's zijn vast komen te staan. Andere redenen om zoogdiersoorten of categorieën aan te wijzen zijn opgenomen in artikel 1.4, eerste lid, onderdeel a, onder 2 en tweede lid, onderdeel b, onder a en b van het Besluit houders van dieren. Deze onderdelen worden ook in het onderzoek van de WUR meegenomen. Bovendien is het besluit tot al dan niet plaatsing op de positieflijst op grond van artikel 2.2, vierde lid, van de wet, conform het door het Europees Hof geformuleerde vereiste, vatbaar voor bezwaar en beroep.

14 *Wordt de Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de enquête over de positieflijst en wanneer wordt de positieflijst naar de Kamer gestuurd?*

Er is door de WUR in het voorjaar van 2012 een enquête uitgezet ten behoeve van het inwinnen van informatie over het gedrag en het welzijn van dieren onder gehouden omstandigheden. Deze informatie zal in samenhang met door de WUR zelf geïnventariseerde literatuur over het natuurlijke gedrag van dieren en het welzijn en de gezondheid van dieren onder gehouden omstandigheden worden beoordeeld ten behoeve van een risicoanalyse die wordt uitgevoerd over het houden van dieren van bepaalde zoogdiersoorten door particulieren. Dit onderzoek wordt thans uitgevoerd en de uitkomsten hiervan zullen, naar verwachting dit voor de zomer, naar uw Kamer worden gezonden.

15 *Waarom zijn «biodiversiteitsverlies», «aantasting van de volksgezondheid», «dierziekteverspreiding» en «faunavervalsing» niet opgenomen als criteria voor aanwijzing op de positieflijst?*

«Aantasting van de volksgezondheid» en «dierziekteverspreiding» worden bestreken door het in artikel 1.4, eerste lid, onder b, subonderdeel 1°, van het Besluit houders van dieren opgenomen criterium, dat het houden van dieren geen onaanvaardbare mate van gevaar voor mens of dier op mag leveren. Deze criteria worden door de WUR in haar onderzoek meegenomen.

Het verbieden van het houden van diersoorten en diercategorieën vanwege mogelijke risico's van faunavervalsing valt niet binnen de reikwijdte van de Wet dieren. In artikel 1.4, eerste lid, onderdeel b, van het Besluit houders van dieren is geregeld dat diersoorten- of diercategorieën alleen op de positieflijst worden gezet, indien het houden van dieren van desbetreffende soorten of categorieën niet verboden is bij artikel 13, of 14, derde lid, van de Flora- en faunawet in samenhang met artikel 75 van die wet. Op basis van de Flora- en faunawet is bijvoorbeeld het bezit van en de handel in een aantal uitheemse eekhoornsoorten (zoals de Pallas eekhoorn) sinds 1 juli 2012 verboden. Dit verbod werd ingesteld omdat deze soorten een risico voor de instandhouding van de beschermde inheemse rode eekhoorn gaan vormen, indien zij zich zouden kunnen vestigen in de natuur. Deze eekhoornsoorten worden om die reden niet opgenomen op de positieflijst voor zoogdieren.

16 *Waarom kiest u voor het woord «aanvaardbare» bij artikel 1.4, lid 1-b, 1?*

In genoemd artikelonderdeel is opgenomen dat het houden van dieren geen onaanvaardbare mate van gevaar op voor mens of dier mag leveren, omdat het houden van dieren gevaren met zich kan brengen. Een houder is ervoor verantwoordelijk om op verantwoorde wijze met zijn dier om te gaan en mogelijke (zoönotische) gevaren te beperken. Wanneer de gevaren van het houden van dieren onaanvaardbare (maatschappelijke) gevolgen voor mens of dier met zich brengen, kan worden overwogen het houden van dieren die tot een desbetreffende diersoort behoren te verbieden.

- 17 *Is evaluatie van de positieflijst mogelijk en met welke instrumenten?*
Artikel 10.11 van de Wet dieren bevat een evaluatie bepaling met betrekking tot de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk, waaronder de positieflijst.
- 18 *Wat is uw reden voor de formulering en het gebruik van het woord «uitsluitend» in artikel 1.4 lid 2 waardoor het onmogelijk wordt om bijvoorbeeld vogels op te nemen voor de positieflijst?*
Bij gelegenheid van de nota naar aanleiding van het verslag zijn bedenkingen geuit met betrekking tot de introductie van een positieflijst. Deze bedenkingen betroffen met name de handhaafbaarheid van het stelsel, de naar verwachting omvangrijke overgangsproblemen, de rechtsonzekerheid voor betrokkenen en de voorziene hoge belasting van de rechterlijke macht. Teneinde te bezien of deze bezwaren zich daadwerkelijk in de praktijk zouden voordoen, is in het derde lid van artikel 2.2 van de wet de mogelijkheid opgenomen de toepasselijkheid van het verbod op het houden van niet aangewezen dieren te beperken tot bepaalde diersoorten. Om ervaring op te doen met het opstellen van deugdelijke criteria en met het toezicht en de handhaving van het verbod is in artikel 1.4, tweede lid, van het besluit bepaald dat het verbod slechts van toepassing is op zoogdieren. Op basis daarvan kan worden bezien hoe het regime in de praktijk werkt en aan de hand van de opgedane ervaringen kunnen eventueel fasegewijs andere diersoorten worden toegevoegd.
- 19 *Wilt u «sociale deprivatie» (o.a. psychische mishandelingen) toevoegen aan de lijst van verboden gedragingen? Zo nee, waarom niet?*

Zoals is toegelicht in paragraaf 4.1 is met artikel 1.3 van dit besluit geen limitatieve opsomming gegeven van gedragingen die bij artikel 2.1 van de wet zijn verboden. Bij handelingen die niet zijn genoemd in dat artikel kan sprake zijn van «zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier veroorzaken van pijn of letsel dan wel benadelen van de gezondheid of het welzijn van het dier» en deze handelingen vallen evenzeer onder het in artikel 2.1 van de wet opgenomen verbod op dierenmishandeling. Daarbij komt dat het verbod op dierenmishandeling zich niet beperkt tot puur lichamelijke mishandeling. Psychische mishandeling valt evenzeer onder het «onnodig benadelen van de gezondheid en het welzijn van het dier». De in artikel 1.3 van het besluit voorgestelde gedragingen zijn concreet en eenduidig te constateren en van deze gedragingen kan bovendien worden gesteld dat deze ten alle tijde disproportioneel zijn. Het enkele constateren van de gedraging is voldoende voor het aantonen van de overtreding van het verbod op dierenmishandeling. Complexere gedragingen zoals «psychische mishandeling of sociale deprivatie» zijn minder eenvoudig te constateren en vergen een uitgebreidere afweging (door de rechter) van de omstandigheden van het geval. Zo betekent het solitair huisvesten van een sociaal dier niet zonder meer dat er sprake is van psychische mishandeling. Er spelen hierbij vaak meer factoren een rol zoals de tijdsperiode dat het dier individueel gehuisvest is, mens/dier interactie ed. Dergelijke complexere gedragingen lenen zich om deze redenen niet voor opname op deze lijst.

20 *Gaat artikel 1.4 lid 1b20 ook over milieubescherming en is het faunavervalsingsrisico hier in meegenomen?*

Zie mijn antwoord op vraag 15.

21 *Ziet u de behoefte voor het opnemen van regels omtrent het verbieden van te krappe huisvesting? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe ziet u dit voor zich?*

In artikel 1.6, eerste en tweede lid, van het ontwerpbesluit is reeds aangegeven dat de bewegingsvrijheid van een dier niet op zodanige wijze mag worden beperkt dat het dier daardoor onnodig lijden of letsel wordt toegebracht en dat het dier voldoende ruimte moet hebben voor zijn fysiologische en ethologische behoeften. Daarmee is te krappe huisvesting al niet toegestaan.

22 *Kunt u het «te kort aanbinden van dieren» opnemen bij de verboden gedragingen? Zo nee, waarom niet?*

Zie antwoord bij vraag 19 en 21.

23 *Waarom is er niet gekozen voor «de hoeveelheid naar de behoefte van het dier» in plaats van «voor dat dier toereikende hoeveelheid (...) voer» wat nu in artikel 17^e staat?*

De behoefte van het dier strookt lang niet altijd met hetgeen voor de gezondheid en het welzijn van het dier wenselijk is. Voeren naar behoefte van het dier kan bijvoorbeeld leiden tot obesitas.

24 *Waarom zijn seksuele verhandelingen met dieren niet opgenomen bij de verboden gedragingen ten aanzien van dieren?*

Seks met dieren is strafbaar gesteld in artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht.

25 *Waarom wordt in artikel 1.6 lid 1 gesproken over «onnodig lijden», en niet over «lijden», met betrekking tot de bewegingsvrijheid?*

Het beperken van de bewegingsvrijheid met enig lijden tot gevolg kan in bepaalde gevallen noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld tijdens een onderzoek van de dierenarts.

26 *Wat de reden is dat het solitair huisvesten van sociale dieren niet onder verboden gedragingen staat?*

Zie antwoord bij vraag 19.

- 27 *Waarom is er in de voorwaarden voor het zonder specialistische kennis houden van dieren geen rekening gehouden met de problematiek van de invasieve exoten?*
Zie mijn antwoord op vraag 15.
- 28 *Waarom is geen evaluatiebepaling opgenomen met betrekking tot de positieflijst?*
Zoals ik bij vraag 17 heb aangegeven, bevat artikel 10.11 van de Wet dieren een evaluatie bepaling met betrekking tot de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk, waaronder de positieflijst.
- 29 *Waarom is in de lijst van verboden gedragingen geen psychische mishandeling opgenomen, zoals het eenzaam opsluiten van sociale diersoorten?*
Zie antwoord bij vraag 19.
- 30 *Kunt u een inschatting geven van de reikwijdte van de randvoorwaarde «geen onaanvaardbare mate van gevaar voor mens of dier» in artikel 1.4, lid 1, onderdeel b?*
Zie mijn antwoord op vraag 16.
- 31 *Bent u ervan op de hoogte dat vele particuliere hondenbezitters, jagers en opleiders/begeleiders van politiehonden gebruik maken van een elektronische halsband en/of elektronische erfafscheiding in het belang van hun dieren?*
Ja.
- 32 *Heeft u in het kader van artikel 1.3, onderdeel d, overleg gevoerd met fabrikanten en gebruikers van elektronische halsbanden en/of elektronische erfafscheiding over de wijze waarop deze hulpmiddelen toegepast worden, over mogelijke verbeteringen daarbij en over de mate waarin alternatieven mogelijk zijn?*
Het gebruik van de stroomhalsband wordt in beginsel verboden behoudens uitzonderingsgevallen. Op dit moment zie ik onder welke stringente voorwaarden het gebruik van de stroomhalsband kan worden toegestaan. Ik denk hierbij aan de situaties waarin een noodzakelijk gedragsaanpassing niet op andere wijze kan worden bereikt en het gebruik geschiedt door deskundige personen. Deze voorwaarden zal ik vaststellen na overleg met verschillende belanghebbenden uit de sector waaronder gedragsdeskundigen, ethologen en deskundigen op dit terrein bij de politie.
- 33 *Waarom is ervoor gekozen via artikel 1.3, onderdeel d, het gebruik van de elektronische halsband en/of elektronische erfafscheiding voor honden te verbieden en niet voor aanscherping van het gebruik van deze hulpmiddelen gericht op het aanpakken van misstanden?*
Zie antwoord bij vraag 32.
- 34 *Waarom is leewieken niet opgenomen in artikel 1.3 met verboden gedragingen, terwijl dit in het concept van het besluit in april 2012 wel hierin was opgenomen, welke overwegingen en argumenten liggen hieraan ten grondslag?*
Hiervoor verwijs ik u naar mijn antwoord op de vragen 26 en 27 van het Besluit diergeneeskundigen.
- 35 *Waarom is in artikel 1.3 met verboden gedragingen sensorische en sociale deprivatie van dieren, zoals eenzame opsluiting of het scheiden van levenspartners niet opgenomen, welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag?*
Zie antwoord bij vraag 19.
- 36 *Waarom is niet standaard in de regelgeving opgenomen dat sociale dieren niet individueel gehuisvest mogen worden?*
Zie antwoord bij vraag 19.
- 37 *Hoe wordt voor verschillende dieren bepaald wat de behoefte aan bewegen is?*

De beoordeling wordt gebaseerd op de huidige beschikbare (wetenschappelijke) kennis omtrent de bewegingsbehoefte van dieren.

- 38 *Op basis van welke wetenschappelijke onderbouwing kunnen per diersoort de criteria uit artikel 1.4 worden vastgesteld, op basis waarvan worden behoeften bepaald?*

In rapport «Systematiek voor het opstellen van de positieflijst voor zoogdieren» van de WUR (345, mei 2010) wordt uiteengezet wat de relatie is tussen gedragsbehoeftes van dieren in een natuurlijke omgeving en omgevingsinvloeden waar het dier gedurende zijn leven op reageert. Het gedrag dat een dier vertoont in reactie op zijn omgeving geeft volgens de WUR een goede indicatie waar het dier behoefte aan heeft. De gedragsbehoeftes van dieren zijn in categorieën onderverdeeld die zijn opgenomen als criteria in artikel 1.4, eerste lid, van het Besluit houders van dieren. In de literatuur is door de WUR gezocht naar bevindingen die informatie kunnen geven over de gedragsbehoeftes van dieren in de onderscheiden categorieën gedragsbehoeftes. Voorts is via een enquête die in het voorjaar van 2012 door de WUR is uitgezet onder houders van en deskundigen met betrekking tot een bepaalde zoogdiersoort beoogd informatie in te winnen over het gedrag en het welzijn van dieren onder gehouden omstandigheden. Vervolgens is hierover ook door de WUR informatie verzameld. Aan de hand van de verzamelde informatie over de gedragsbehoeftes en de aanvullende informatie over een bepaalde zoogdiersoort wordt een inschatting gemaakt van de welzijns- en gezondheidsrisico's van het houden van deze soort door particulieren.

- 39 *Waarom is het verbod zoals bedoeld in artikel 2.2 eerste lid van de wet enkel van toepassing op zoogdieren, welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag?*

Zoals in het antwoord op vraag 18 is aangegeven is in artikel 1.4, tweede lid, van het besluit bepaald dat het verbod op het houden van niet aangewezen dieren slechts van toepassing is op zoogdieren teneinde ervaring op te doen met het opstellen van deugdelijke criteria en met het toezicht en de handhaving van het verbod. Op basis daarvan kan worden gezien hoe het regime in de praktijk werkt en aan de hand van de opgedane ervaringen kunnen eventueel fasegewijs andere diersoorten worden toegevoegd.

- 40 *Waar zijn de criteria voor fysiologische en ethologische behoeften van diverse diersoorten terug te vinden en hoe worden de criteria gecontroleerd en gehandhaafd?*

Een houder van dieren heeft de verantwoordelijkheid zichzelf te informeren over de behoeften van een dier dat hij onder zich heeft. Er wordt in de wetgeving geen uitputtende concrete lijst van de behoefte per diersoort vastgelegd. Een uitputtende invulling is ondoenlijk voor alle dieren en doet afbreuk aan het doelvoorschrift dat aan de houder overlaat op een goede manier invulling te geven aan de eisen.

De overheid draagt bij aan kennisontwikkeling en de verspreiding daarvan door het stimuleren en faciliteren van wetenschappelijk onderzoek. Voor houders van gezelschapsdieren kan op de website van bijvoorbeeld het LICG informatie worden gevonden omtrent het houden van gezelschapsdieren.

Voor bedrijfsmatig gehouden dieren worden deze regels gecontroleerd tijdens reguliere controles (door bijvoorbeeld de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) en de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID)). Voor hobbymatig gehouden dieren en gezelschapsdieren zal veelal sprake zijn van een controle naar aanleiding van een melding bij het meldnummer 144. De controle wordt in dat geval uitgevoerd door politie, LID of NVWA.

41 *Vindt u niet dat het woord «elke» in artikel 1.12 beter kan worden vervangen door «zoveel mogelijk» aangezien het bijna niet mogelijk is om bij het doden van dieren elke vorm van pijn, angst of lijden te vermijden?*

De formulering van artikel 1.12 is in overeenstemming met de tekst van artikel 3, eerste lid, van verordening (EG) nr. 1099/2009 waarin regels zijn gesteld over het doden van dieren voor productiedoel-einden en met het tot voor kort geldende artikel 3 van richtlijn 93/119/EG inzake de bescherming van dieren bij het slachten of doden. Deze bepalingen, die gelden voor dieren die voor de productie worden gedood, zijn bij de implementatie in het Besluit doden van dieren vanuit welzijnsoverwegingen van toepassing verklaard op een ruimere kring van dieren. Met de formulering om dieren elke vermijdbare vorm van pijn, angst of lijden te besparen, wordt beoogd dat dieren niet zonder meer op iedere wijze mogen worden gedood, maar dat men de voor het dier minst belastende wijze van doding toepast.

42 *Wat is de reden voor de keuze van de drie soorten dieren, genoemd in artikel 1.9? Is de minister van mening dat hier diersoorten aan toegevoegd moet worden? Zo nee, waarom niet?*

Het «nee, tenzij» artikel over doden is onder de GWWD nooit in werking getreden omdat er weinig consensus bestond over de duiding van de gevallen en er gerede twijfel bestond over de handhaafbaarheid van deze voorschriften. Gelet op deze bezwaren en om ervaring op te doen met dit artikel is ervoor gekozen om te beginnen met de invulling voor slechts een beperkt aantal dieren. De diersoorten genoemd in het eerste concept van het besluit stuitte reeds op vele bezwaren. Vandaar dat het verbod thans wordt beperkt tot honden en katten die als huisdier het meest worden gehouden. De ganzen zijn toegevoegd naar aanleiding van een toezegging in de beantwoording van Kamervragen over ganstrekken (Kamerstukken II, 2010/11 aanhangsel 2518). Zoals in de nota van toelichting bij het Besluit houders van dieren is verwoord zal afhankelijk van de ervaringen in de praktijk worden bezien of op termijn de reikwijdte van het verbod wordt uitgebreid of dat er anderszins een verfijning wordt aangebracht.

43 *Waarom zijn vissen niet bij artikel 1.11 lid 1 opgenomen?*

Met ingang van 1 januari 2013 regelt verordening (EG) nr. 1099/2009 het doden van dieren die voor productiedoeleinden worden gehouden. Die verordening vervangt richtlijn 93/119/EG. Evenals destijds in de richtlijn het geval was, is de verordening, op grond van artikel 1, eerste lid, niet van toepassing op vissen, met uitzondering van het in artikel 3, eerste lid, van die verordening opgenomen voorschrift dat «bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten ervoor wordt gezorgd dat de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden wordt bespaard». In lijn daarmee zijn vissen niet opgenomen in artikel 1.11, eerste lid, zodat alleen artikel 1.12, dat een aan artikel 3, eerste lid, van de verordening vergelijkbaar voorschrift voor niet voor productiedoeleinden gehouden dieren bevat, van toepassing is op vissen. Hiermee worden, overeenkomstig de uitgangspunten die aan het Besluit houders van dieren ten grondslag hebben gelegen, de voorschriften zoals die thans op grond van het Besluit doden van dieren gelden gecontinueerd. Overigens ligt het in het voornemen om zoals in de Kamerbrieven van 16 juni 2011 en van 23 december 2011 (Kamerstukken II 2010/11, 32 658, nr. 27 en Kamerstukken II, 1011/12, 28 286, nr. 540) naar aanleiding van de motie van het lid Ouwehand c.s. (Kamerstukken II 2010/11, 32 658, nr. 14) is aangekondigd, het bedwelmen van paling per 1 januari 2015 te reguleren. Deze verplichting zal in de loop van 2013 via een separaat wijzigingsvoorstel in het Besluit houders van dieren worden opgenomen.

- 44 *Wordt bij artikel 1.10e bedoelt dat wanneer een dierenarts vaststelt dat het gedrag van het dier niet te corrigeren is, doding mogelijk is?*
Nee, het gaat bij het in artikel 1.10, onder e, opgenomen geval waarin dieren mogen worden gedood niet zonder meer om niet te corrigeren gedrag, maar om niet te corrigeren **gevaarlijk** gedrag. Zoals is aangegeven in de nota van toelichting bij het besluit is daarvan sprake indien door een deskundige is vastgesteld dat het dier een gevaar voor zijn omgeving oplevert en dit gevaar niet kan worden weggenomen door het volgen van cursussen of trainingen met het dier.
- 45 *Waarom is gekozen voor de limitatieve opsomming waarop paragraaf 3 over het doden van dieren betrekking heeft en waarom zijn vissen hier niet in opgenomen?*
- 46 *Waarom is in artikel 1.9 gekozen voor ganzen, honden en katten en niet (ook) voor bijvoorbeeld konijnen, waarbij in de praktijk vaker sprake lijkt van ongewenst doden door particulieren?*
Zie antwoord bij de vragen 42 en 43.
- 47 *Wat wordt verstaan onder de nodige kennis en vaardigheden zoals gesteld in artikel 1.7?*
De hier bedoelde kennis en vaardigheden zorgen er voor dat het welzijn en de gezondheid van het gehouden dier geborgd wordt. De houder moet onder andere in voldoende mate weten welke gedragseigenschappen de diersoort heeft, welke eisen aan de huisvesting moeten worden gesteld, welke voeding moet worden verstrekt en wanneer medische hulp moet worden ingeroepen. De houder kan de kennis opdoen bijvoorbeeld via opleidingen of voorlichtingskanalen.
- 48 *Zijn roostervloeren voor dieren nog toegestaan, gelet op het feit dat deze vloeren letsel kunnen veroorzaken bij het dier en waarom wel of niet?*

Eisen die ten algemene aan vloeren worden gesteld zijn opgenomen in artikel 1.8. Daaruit blijkt dat de houder de huisvesting van het dier moet inrichten met materialen die geen letsel of pijn bij het dier veroorzaken en die niet schadelijk zijn voor het dier. Rooster-vloeren zijn op grond hiervan dus niet verboden. Voor kalveren, varkens en kippen zijn de eisen die gesteld worden aan de vloeren nader ingevuld. Per diersoort verschillen de eisen die aan de vloer worden gesteld, waarbij rekening is gehouden met loop-en ligcomfort, maar ook de mogelijkheid om mest en urine door te laten. Zo is bij kalveren een volledige roostervloer toegestaan, maar bij varkens moet de vloer deels bestaan uit een rooster en deels uit een dicht gedeelte.

- 49 *Waarom is in artikel 1.9 enkel gekozen voor de diercategorieën ganzen, honden en katten en niet voor meer diercategorieën, zoals konijnen en knaagdieren bijvoorbeeld?*
Zie antwoord bij vraag 42.
- 50 *Wat wordt in artikel 1.10 verstaan onder «niet te corrigeren gevaarlijke gedragskenmerken»?*
Van niet te corrigeren gevaarlijke gedragskenmerken, genoemd in artikel 1.10, onder e, is sprake indien door een deskundige is vastgesteld dat het dier een gevaar voor zijn omgeving oplevert. Bovendien moet dit gevaar niet kunnen worden weggenomen door het volgen van cursussen of trainingen met het dier.
- 51 *Waarom zijn de artikelen 1.12 tot en met 1.14 niet van toepassing op vissen, welke overwegingen lagen hieraan ten grondslag en waarom is kennelijk geen rekening gehouden met wetenschappelijke bewijzen die aantonen dat vissen ook pijn kunnen ervaren?*
- 52 *Wat was de ethische afweging die ertoe heeft geleid dat vissen zijn uitgezonderd van de artikelen 1.12 tot en met 1.14?*
Zoals in het antwoord op vraag 43 is aangegeven is artikel 1.12 wel van toepassing op vissen, juist vanwege het feit dat vissen ook pijn kunnen ervaren. Evenals als in het Besluit doden van dieren het geval was zijn de artikelen 1.13 en 1.14 niet van toepassing op vissen, omdat vissen op grond van verordening (EG) nr. 1099/2009 expliciet zijn uitgezonderd van de in die verordening opgenomen nadere regels en methoden die bij het doden in acht moeten worden genomen.
- 53 *Welke soorten worden bedoeld onder papegaaiachtigen bij artikel 1.19, kunnen deze worden gespecificeerd in de tekst net als bij de apen en vallen andere vogels ook onder dit artikel? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke?*
Zoals artikel 1.20, eerste lid, onderdeel d, aangeeft worden de soorten papegaaiachtigen nader vastgesteld bij ministeriële regeling. De lijst wordt beperkt tot de in Nederland gehouden papegaaiachtigen.
De leeftijden zullen worden vastgesteld door wetenschappers. Ik ben voornemens deze lijst tevens voor te leggen aan verschillende belangenverenigingen in de sector die hebben gereageerd tijdens de consultatie teneinde de volledigheid van de lijst te bepalen alvorens de lijst op te nemen in de ministeriële regeling.
- 54 *Hoe bent u tot de diercategorieën in artikel 1.19 gekomen?*

De lijst met dieren is een voortzetting van het huidige Besluit scheiden van dieren.

Mede naar aanleiding van het commentaar dat is ingediend in het kader van de maatschappelijke consultatie is bij de totstandkoming van het besluit bezien of de in het Besluit scheiden van dieren opgenomen voorschriften ongewijzigd gecontinueerd konden worden of dat zij aangepast moesten worden op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Daartoe heeft Wageningen UR Livestock Research in samenwerking met de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht onderzocht of er, uit oogpunt van welzijn en gezondheid van de dieren, misstanden voorkomen als gevolg van de gehanteerde scheidingsleeftijd in de praktijk en zo ja, of er kennis beschikbaar is die het stellen van een minimale of maximale termijn rechtvaardigt. Naar aanleiding van deze screening (Rapport Scheiden van dieren, nummer 428, Januari 2011) zijn papegaaiachtigen opgenomen in het Besluit.

- 55 *Waarom is de reikwijdte van de paragraaf over het scheiden van dieren beperkt tot de limitatieve opsomming onder artikel 1.20 en waarom zijn hier niet alle warmbloedige dieren in opgenomen?*
Zoals in het antwoord op vraag 54 is vermeld, is de lijst met dieren, waarop het verbod om jongen van het ouderdier te scheiden van toepassing is, een voortzetting van het huidige Besluit scheiden van dieren, aangevuld met de diersoorten waarvoor uit onderzoek van de WUR is gebleken dat er misstanden voorkomen als gevolg van de gehanteerde scheidingsleeftijd in de praktijk. Het is mede uit oogpunt van beperking van regeldruk niet dienstig dieren op de lijst op te nemen waarbij geen sprake is van structurele welzijnsproblemen door een te vroege scheiden van de dieren. Indien zich incidenteel excessen voordoen kan worden opgetreden in het kader van het verbod op mishandeling.
- 56 *Wat is de wetenschappelijke onderbouwing waarmee de leeftijd voor het scheiden van dieren is vastgesteld?*
Zie antwoord bij vraag 54 en 55.
- 57 *Waarom zijn paarden niet meegenomen in de artikelen 1.19 en 1.20 betreffende het scheiden van dieren?*
Voor paarden vormt de methode van spenen in de praktijk een groter risico op welzijnsschade dan de gehanteerde speenleeftijd. Het geleidelijk spenen en/of het in groepen houden van veulens is daarom als richtlijn opgenomen in de Gids voor Goede Praktijken, naast een minimale speenleeftijd van vier maanden. Omdat welzijnsproblemen bij het houden van paarden meestal niet te maken hebben met onwil, maar met onkunde, verwacht ik dat deze richtlijn in de praktijk zal worden nagevolgd, als gevolg waarvan ik op dit vlak in de praktijk geen onaanvaardbare consequenties voorzie.
- 58 *Wat wordt in artikel 1.14 eerste lid verstaan onder «aantoonbaar»?*
Met «aantoonbaar» wordt in artikel 1.14, eerste lid, bedoeld dat de noodzakelijke kennis en vaardigheden om dieren humaan en doeltreffend te kunnen doden moet kunnen worden gestaafd met bewijsstukken.
- 59 *Waarom is in artikel 1.19 gekozen voor de genoemde diercategorieën en niet voor meer categorieën bijvoorbeeld knaagdieren, welke overwegingen lagen hieraan ten grondslag?*
Zie antwoord vraag 54 en 55.
- 60 *Waarom is «papegaaiachtigen» in artikel 1.19 niet verder gespecificeerd net zoals voor apen wel is gedaan?*
Zie antwoord bij vraag 53.
- 61 *Op welke informatie zijn het aantal jaren, genoemd in artikel 1.20, gebaseerd?*
Zie antwoord bij vraag 54.

- 62 *Op basis van welke wetenschappelijke overwegingen zijn de leeftijden voor het scheiden van dieren van het moederdier tot stand gekomen en hoe worden de regels voor scheiden van dieren gehandhaafd?*
Zie antwoord bij vraag 54.
De handhaving geschiedt voor dieren in bedrijfsmatige houderijomstandigheden tijdens reguliere controles van de NVWA of LID. Voor overige dieren zal handhaving veelal aan de orde zijn naar aanleiding van een melding via bijvoorbeeld 144.
- 63 *Kunt u «solitaire huisvesting» bij verboden gedragingen opnemen?*
Zie antwoord bij vraag 19.
- 64 *Wat wordt verstaan onder «aannemelijk maken» in artikel 1.20 vierde lid?*
Met aannemelijk maken wordt bedoeld dat betrokkene steekhoudende argumenten kan aandragen, waaruit de noodzaak tot het scheiden blijkt. Dit kan bijvoorbeeld door de verklaring van een deskundige zoals een dierenarts.
- 65 *Waarom worden in artikel 2.2 de genoemde categorieën uitgesloten?*
De in paragraaf 2 en in de artikelen 2.9 en 2.10 van het Besluit houders van dieren opgenomen voorschriften strekken ter implementatie van de bijlage van richtlijn 98/58/EG. Op grond van artikel 4 van deze richtlijn geldt deze bijlage niet voor vissen, reptielen, amfibieën en ongewervelde dieren. Om die reden zijn de desbetreffende diersoorten uitgesloten.
- 66 *Wat wordt in artikel 2.3 verstaan onder fysiologische en ethologische behoeften en kunt u dit per productiedier nader toelichten?*
Deze formulering die rechtstreeks is overgenomen uit punt 7, tweede zin, van de bijlage bij Richtlijn nr. 98/58/EG, en tot op heden is opgenomen in artikel 3, tweede lid, van het Besluit welzijn productiedieren, betekent, zoals ook is aangegeven in de toelichting bij het Besluit, dat een dier voldoende ruimte moet worden geboden voor soortspecifiek, natuurlijk en sociaal gedrag, waaronder interactie met mensen en soortgenoten. Treffende voorbeelden van natuurlijke gedragingen zijn het langdurig grazen door paarden, het wroetgedrag van varkens en het nemen van een stofbad door een kip.
- 67 *Waarom zijn er onder artikel 2.5 geen eisen toegevoegd ten aanzien van de brandveiligheid van stallen zoals de aanwezigheid van brandmelders, brandblussers, sprinklerinstallaties en bluswater, brandveilige elektrische aansluitingen, preventieve controle door de brandweer, een verbod op het opslaan van elektrische apparaten in dezelfde ruimte als waarin dieren verblijven, het bouwen met brandwerende materialen en het werken met brandwerende compartimenten in stallen?*
Het wettelijk kader voor brandveiligheidseisen voor stallen is het Bouwbesluit. Eind januari wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de aanpassing van het Bouwbesluit naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek dat in het kader van het Actieplan Stalbranden 2012–2016 in 2012 is uitgevoerd.
- 68 *Welke hoeveelheid stro en welke ander materialen moeten aan varkens worden verstrekt om agressie te beperken, op basis waarvan is gekozen voor deze hoeveelheid en typen materialen?*
- 69 *Waarom is ervoor gekozen andere materialen toe te staan als alternatief voor stro, waarom wordt er geen nadere specificatie gegeven van deze andere materialen en welke wetenschappelijke onderbouwing kan worden gegeven voor de geschiktheid van verschillende typen andere materialen?*

In art 2.22 van het Besluit houders van dieren is geregeld dat varkens permanent beschikken over voldoende materiaal om te onderzoeken en mee te spelen. Er worden een aantal voorbeelden gegeven maar het staat varkenshouders vrij om hier een andere invulling aan te geven, mits de gezondheid van de dieren niet in gevaar komt. De gebruikte mengmestinstallaties in de huidige stalsystemen laten het veelal niet toe dat gebruik wordt gemaakt van instrooien met organische materialen. In de praktijk wordt daarom veelvuldig gebruik gemaakt van niet-afbreekbare speeltjes. De NVWA controleert of er tenminste 1 speeltje per 10–15 dieren in een hok wordt aangeboden. In de maatlat duurzame veehouderij worden meer toepassingsvormen en hoeveelheden omschreven waar varkenshouders ook een fiscaal voordeel mee kunnen behalen.

Samen met de Europese Commissie werkt de Nederlandse overheid aan een eenduidiger en betere invulling van dit artikel op Europees niveau.

70 *Hoe lang mogen varkens maximaal worden afgezonderd van de groep voor redenen zoals genoemd in artikel 2.15 eerste lid onderdelen c en d en waarom is er geen maximale tijd ingesteld voor het afzonderen van varkens van de groep?*

Om diverse voorgeschreven redenen mogen varkens afgezonderd worden van de groep. Elke reden kent een eigen tijdsduur die kan verschillen van een paar minuten tot een paar uur (wassen, drachtigheidsonderzoek, voeropname etc.) tot in sommige gevallen meerdere dagen (zieke varkens, agressieve varkens). Het is aan de varkenshouder om ervoor te zorgen dat de afzondering zo kort mogelijk duurt en om indien nodig advies te vragen aan zijn dierenarts wat verstandig is voor zowel het betreffende varken als voor zijn hokgenoten, in geval van langdurige ziekte of ernstige agressiviteit.

71 *Waarom zijn de minimale waarden voor beschikbaar grondoppervlak als genoemd in artikel 2.17 tweede lid lager dan die uit het Varkensbesluit, op basis waarvan zijn de minimale oppervlakten vastgesteld?*

Met Kamerstukken 28 973 nr. 38 van 26 maart 2010 heeft toenmalig Minister Verburg de Kamer geïnformeerd de verhoging van de normen van leefoppervlakte tot 0,4 m² per big en 1,0 m² per vleesvarken die per 2013 in zouden gaan, niet door te laten gaan. Dit besluit is gebaseerd op een economische analyse uitgevoerd door het LEI. Deze strengere eisen zouden financieel niet haalbaar zijn en zou Nederland verder uit de pas laten lopen met het Europees level playing field. De eisen zijn wel overgenomen in het Beter Leven Kenmerk van de Dierenbescherming. De economische gevolgen van meer oppervlakte per dier worden hierdoor in de prijs verrekend.

72 *Op basis van welke wetenschappelijke onderbouwing is de minimale oppervlakte voor dichte vloer zoals genoemd in artikel 2.18 bepaald?*

De minimale oppervlakte is gebaseerd op het feit dat een varken met zijn gehele lijf op een dichte vloer moet kunnen liggen. De bijbehorende maatvoering is gebaseerd op wetenschappelijke onderbouwingen van de EFSA die door de Europese Unie in 2003 in de varkensrichtlijn (2008/120/EG) zijn overgenomen.

73 *Wat wordt verstaan over voldoende materiaal zoals genoemd in artikel 2.22 eerste lid?*

Zie antwoord op vraag 68 en 69.

74 *Hoe wordt gecontroleerd of aan de eis voor voldoende materiaal wordt voldaan?*

Zie antwoord op vraag 68 en 69.

- 75 *Wat wordt in artikel 2.36 tweede lid verstaan onder «adequaat strooisel»?*
Deze formulering is rechtstreeks overgenomen uit punt 10 van de bijlage bij 91/629/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 19 november 1991 tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van kalveren (Gecodificeerde versie; PbEU 2008, L 10). Een voorbeeld van adequaat strooisel is stro. Dit wordt door de meeste houders van kalveren tot twee weken gebruikt.
- 76 *Op basis van welke wetenschappelijke onderbouwing kan worden verantwoord dat kalveren een hemoglobinegehalte van 4.5 mmol/l moeten hebben, met daarbij rekening houdend dat bij een mens sprake is van bloedarmoede bij een hemoglobinegehalte van 8.5 mmol/l sprake is van bloedarmoede?*
Enkele aspecten van het voeren en drenken van kalveren zijn communautair voorgeschreven (richtlijn 91/629/EEG), zoals een minimum hoeveelheid ruwvoer en voldoende ijzer om het hemoglobinegehalte van het koppel op minimaal 4,5 mmol/l te houden. Deze eisen zijn in Nederland opgenomen in het Kalverenbesluit dat 1 op 1 is overgenomen in het Besluit houders van dieren. Met de voorgeschreven minimumhoeveelheden wordt beoogd bloedarmoede tegen te gaan en de gezondheid en het welzijn van het kalf te verbeteren. In wetenschappelijk onderzoek (European Food Safety Authority) wordt een gehalte rond de 4,5 mmol/l als grenswaarde beschouwd. Beneden dit gehalte treedt klinische bloedarmoede op als gevolg van ijzergebrek.
- 77 *Waarom is paragraaf 6.1 alleen van toepassing op bedrijven met meer dan 500 dieren, hoe en op basis waarvan is deze grens bepaald?*
Paragraaf 6.1 gaat over het welzijn van vleeskuikens. De grens van 500 dieren die nu ook al geldt op grond van artikel 2, onderdeel a, van het Vleeskuikenbesluit 2010, is overgenomen van de Europese vleeskuikenrichtlijn. Destijds hebben de lidstaten er de voorkeur aan gegeven heel kleine vleeskuikenbedrijven buiten de werking van de richtlijn te plaatsen om de handhaving te focussen op de (grotere) commerciële bedrijven waar de risico's voor het dierenwelzijn groter zouden kunnen zijn. De Nederlandse overheid heeft voor een groot deel de vleeskuikenrichtlijn 1 op 1 geïmplementeerd, waaronder deze bepaling.
- 78 *Wat wordt verstaan onder «passende cursussen» zoals gesteld in artikel 2.54 eerste lid?*
Onder passende cursussen zoals gesteld in artikel 2.54 eerste lid kan men bij voorbeeld een MBO opleiding Diervorzorger hokdieren of Dierenhouder hokdieren verstaan, of een cursus betreffende het welzijn van vleeskuikens. Hiervoor is een certificeerbare eenheid in voorbereiding (Wet Beroepseducatie).
Lid 3 van artikel 2.54 geeft aan welke materie de cursussen minimaal moeten behandelen.
- 79 *Waarom is paragraaf 6.2 alleen van toepassing op bedrijven met meer dan 500 dieren, hoe en op basis waarvan is deze grens bepaald?*
Paragraaf 6.2 gaat over het welzijn van legkippen. Het gaat hier – evenals thans op grond van artikel 2, onderdeel a, van het Legkippenbesluit geldt – om een grens van 350 dieren. Ook hier is deze bepaling overgenomen van de Europese legkippenrichtlijn, die Nederland voor een groot deel 1-op-1 heeft geïmplementeerd. Destijds hebben dezelfde overwegingen een rol gespeeld als bij vleeskuikens (zie vraag 77).

- 80 *Waarom blijft de koloniehuisvesting als alternatief systeem voor leghennen bestaan, terwijl een verbod op de verrijkte kooi wel in zicht is, op basis waarvan is bepaald koloniehuisvesting als acceptabel te beschouwen terwijl het niets anders is dan een iets grotere kooi?*
 In het LEI-rapport «Verbod op verrijkte kooien voor leghennen in Nederland» dat op 7 september 2007 aan de Tweede Kamer is aangeboden, zijn in tabel 3.1 en figuur 3.4 een overzicht en waardering van de welzijnsbeïnvloedende factoren weergegeven voor de verrijkte kooi, de koloniehuisvesting (Duitse Kleingruppenhaltung, waarvan de normen overgenomen zijn in de koloniehuisvesting in Nederland) en niet-kooisystemen zonder uitloop. Het LEI concludeert dat de Kleingruppenhaltung, hoewel vergelijkbaar met de grote verrijkte kooien, meer ruimte per dier en enkele centimeters meer verticale ruimte biedt. Nederland heeft net als Duitsland een norm ingevoerd voor de minimale oppervlakte voor de nest- en strooiselruimte bij koloniehuisvesting. Daarmee biedt het systeem meer zekerheid omtrent de benutbaarheid door de hennen van deze voorzieningen. De kenmerken «rusten overdag» en bezettingsdichtheid zijn beter dan in de grote verrijkte kooien.
- 81 *Wat wordt verstaan onder het geluidsniveau zo laag mogelijk houden, zoals gesteld in artikel 2.73 eerste lid en waarom is er geen maximaal toegestaan geluidsniveau ingesteld?*
 Met «het geluidsniveau wordt zo laag mogelijk gehouden» wordt bedoeld dat aanhoudend of plotseling lawaai moet worden vermeden. Constructie, opstelling, onderhoud en werking van ventilatietoestellen, voedermachines of andere apparaten moeten zo weinig mogelijk lawaai veroorzaken. De naleving van deze eis die thans geldt op grond van artikel 7 van het Legkippenbesluit, wordt ter plekke beoordeeld, waarbij de belevingswaarde van de inspecteur de referentie is. De NVWA-inspecteurs dragen uit dat het geluidsniveau in principe niet hoger mag zijn dan 80 db (norm milieuwetgeving). De ervaring leert dat ventilatie, luchtwassers e.d. hier nooit boven komen.
- 82 *Hoe en door wie wordt bepaald of kippen elkaar duidelijk kunnen zien, hun omgeving visueel kunnen herkennen en hun gebruikelijke activiteiten kunnen ontplooien, hoe en door wie wordt bepaald of de verlichting hier voldoende voor is?*
 Een stal waarin legkippen zijn ondergebracht is gedurende de lichtperiode zodanig verlicht dat de legkippen elkaar duidelijk kunnen zien, dat zij hun omgeving visueel kunnen verkennen en dat zij hun gebruikelijke activiteiten kunnen ontplooien. In geval van verlichting met daglicht zijn de lichtopeningen zodanig gepositieerd dat het licht gelijkmatig over de stal en de kooien wordt verdeeld. Dit wordt ter plekke beoordeeld, referentie is hierbij de belevingswaarde van de inspecteur. Minimaal moet hij/zij de kippen kunnen zien tot op een zekere afstand en ook in uithoeken. In het Legkippenbesluit staat geen norm. In het Vleeskuikenbesluit staat de norm van minimaal 20 lux. Dit is ook de IKB norm voor de pluimveestallen (leg en vlees). De inspecteurs van NVWA bepalen het lichtniveau met behulp van een luxmeter. Daarbij wordt er op toegezien dat het lichtniveau niet lager mag zijn dan 20 lux, overeenkomstig IKB norm.
- 83 *Wat wordt in artikel 2.76 in zowel het eerste als tweede lid verstaan onder «regelmatig»?*

Het grondig reinigen en ontsmetten van lokalen, uitrusting en gereedschappen waarmee de legkippen in aanraking komen (tweede lid) moet regelmatig gebeuren om te zorgen voor een goede hygiëne in het algemeen en een goede hygiëne van de eieren. Dit moet minimaal tussen twee ronden legkippen gebeuren wanneer de stal leeg is. De tekst geeft aan dat in aanwezigheid van de legkippen alle oppervlakten en installaties goed schoon worden gehouden.

84 *Wat is de overweging het zinsdeel «rekening te houden met de anatomische, fysiologische en gedragskenmerken» toe te voegen aan artikel 3.4?*

Dit zinsdeel is overgenomen uit artikel 5 van de Europese Overeenkomst tot bescherming van kleine huisdieren, tot uitvoering waarvan artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren strekt. Het artikel beoogt te voorkomen dat zowel gezondheidsproblemen als gedragsproblemen worden doorgegeven aan de nakomelingen en verplicht de fokker derhalve rekening te houden met deze drie aspecten bij de keuze voor de dieren waarmee wordt gefokt.

85 *Waarom zijn de normen uit het Waak- en heemhondenbesluit niet overgenomen in dit besluit?*

Er is gekozen voor doelvoorschriften waarmee de eigen verantwoordelijkheid van de mens voor het dier wordt benadrukt. Het opnemen van doelvoorschriften in plaats van middelvoorschriften is ook een van de uitgangspunten van de Wet dieren (zie paragraaf 3 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Wet dieren, Kamerstukken 2007/07 31 389, nr. 3). De keuze voor doelvoorschriften heeft evenwel niet tot doel de voorheen geldende eisen te verlagen, maar benadrukt de verantwoordelijkheid van houders van dieren en stelt mensen in staat op een andere wijze aan de normen te voldoen.

86 *Op grond waarvan is besloten de concrete tekst uit het Waak- en heemhondenbesluit niet over te nemen in de artikelen 3.1 tot en met 3.3?*

Zie antwoord bij vraag 85.

87 *Wat wordt in artikel 3.1 tweede lid verstaan onder het incidenteel vastleggen van een hond, gedurende hoeveel dagen of met welke frequentie is dit?*

Artikel 3.1, tweede lid, is geformuleerd als een doelvoorschrift. Dit is conform het algemene uitgangspunt van de Wet dieren om zoveel mogelijk te kiezen voor doelvoorschriften en zorgplichten. Doelvoorschriften en zorgplichten benadrukken de eigen verantwoordelijkheid van houders van dieren en laten hen een vrijheid in de keuze van middelen om het beoogde doel te bereiken of aan de zorgplicht te voldoen. Hierbij past niet dat aan dit artikel invulling wordt gegeven aan de hand van een exacte tijds aanduiding. Incidenteel is overeenkomstig het normale taalgebruik anders dan regelmatig.

88 *Wat wordt in artikel 3.2, vierde lid, onderdeel a, verstaan onder voldoende ruimte, hoe wordt dit gecontroleerd, welke criteria zijn hieraan verbonden en hoe zijn deze wetenschappelijk onderbouwd?*
Zie antwoord bij vraag 85. Controle op de naleving van dit artikel zal meestal plaatsvinden naar aanleiding van een melding via bijvoorbeeld 144.

89 *Wat wordt verstaan in artikel 3.3 eerste lid onderdeel c verstaan onder voldoende oppervlak, welke criteria zijn hier aan verbonden en hoe wordt dit gecontroleerd?*

Zie antwoord bij vraag 85 en 88.

- 90 *Wat wordt in artikel 3.4 verstaan onder «voorkomt voor zover mogelijk» en «rekening houden met», welke criteria worden gesteld aan het fokken op uiterlijke kenmerken, welke kenmerken zijn wel of niet acceptabel gelet op de gezondheid en het welzijn van het dier en hoe wordt dit gecontroleerd?*
 Met artikel 3.4 wordt aan een ieder die hobbymatig met gezelschapsdieren fokt de norm opgelegd dat hij moet voorkomen dat de gezondheid en het welzijn van de nakomelingen of het ouderdier wordt benadeeld. De zinsnede «voor zover mogelijk» is opgenomen omdat fokken geen mechanisch proces is waarvan de uitkomsten volledig stuurbaar zijn. Er kunnen nakomelingen geboren worden met een afwijking, die niet aan de fokker of zijn fokbeleid te wijten zijn. Of waarvoor bijvoorbeeld geen onderzoeksmethoden beschikbaar zijn op basis waarvan vooraf te bepalen valt in hoeverre nakomelingen welzijn- of gezondheidsnadelen zullen ondervinden. Aan dergelijke situaties is invulling gegeven door het gebruik van de woorden «voor zover mogelijk».
 «Rekening houden met» is opgenomen omdat fokken met gezelschapsdieren op een verantwoorde wijze moet geschieden. Doelbewust fokken met dieren die gebreken of afwijkingen hebben is niet toegestaan.
 Bij een fokker mag bekend verondersteld worden dat het fokken op bepaalde uiterlijke kenmerken kan leiden tot een aantasting van welzijn en gezondheid. Fokkers zullen zich ervan moeten vergewissen welke kenmerken een dier heeft en niet zonder enig vooronderzoek gaan fokken. Van degene die met een gezelschapsdier van een bepaald ras fokt, mag worden verwacht dat hij inzicht heeft in of zich laat informeren over de problemen die binnen dat ras spelen en de mogelijkheden om overdracht naar nakomelingen te voorkomen.
 De overheid faciliteert kennisontwikkeling door het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek en draagt bij aan het verstrekken van voorlichting aan de houders van gezelschapsdieren via het LICG. Voor gezelschapsdieren zal veelal sprake zijn van een controle naar aanleiding van een melding bij 144. Dit zal dan worden uitgevoerd door politie, LID of NVWA.
- 91 *Waarom is in de regelgeving geen algeheel verbod op het fokken van dieren met als gevolg elke vorm van verminderd dierenwelzijn of verminderde gezondheid opgenomen?*
 Een dergelijk verbod is niet handhaafbaar. Fokken is geen mechanisch proces waarvan de uitkomsten volledig stuurbaar zijn. Door bijvoorbeeld het ontbreken van onderzoeksmethoden, kennis over overdracht van bepaalde aandoeningen, maar ook door genetische mutaties kunnen nakomelingen geboren worden met afwijkingen die niet aan de fokker of zijn beleid te wijten zijn.
 Aan dergelijke situaties is invulling gegeven door het gebruik van de woorden «voor zover mogelijk». Fokkers die dieren fokken, waarvan over het ras bekend is dat bepaalde (erfelijke) aandoeningen kunnen worden voorkomen en die bij het fokken nalaten hier rekening mee te houden, handelen in strijd met de regelgeving.
- 92 *Vallen in gevangenschap gefokte, en dus tamme, dieren onder het begrip «wilde dieren»?*

Het begrip «wilde dieren» is van belang voor de toepassing van de voorschriften voor dierentuinen. Met betrekking tot dierentuinen zijn gefokt en tam geen onderscheidende criteria. Wild is hier – net als in het huidige Dierentuinenbesluit – gedefinieerd als: dieren behorende tot diersoorten waarvan de daartoe behorende dieren van nature in het wild leven met uitzondering van de diersoorten, genoemd in bijlage 1 bij het Besluit houders van dieren, en honden en katten (artikel 4.1).

93 *Waarom is artikel 4.2 eerste lid niet van toepassing op inrichtingen met minder dan tien diersoorten, op basis waarvan is de grens op tien diersoorten gesteld?*

Deze uitzondering is overgenomen uit het Dierentuinenbesluit. In het Dierentuinenbesluit zijn inrichtingen waar maximaal 10 diersoorten worden gehouden uitgezonderd van het begrip «dierentuin» als gevolg waarvan de vergunningplicht niet voor dergelijke inrichtingen geldt. Destijds is daarvoor gekozen, omdat deze inrichtingen geen aanzienlijk aantal dieren of diersoorten tentoonstellen. Het voert te ver om het zware regime inzake vergunningplicht voor dierentuinen aan kleine inrichtingen op te leggen. Artikel 2 van Richtlijn 99/22/EG van de Raad van 29 maart 1999 biedt deze mogelijkheid.

94 *Wat wordt verstaan onder het «zo veel mogelijk» in stand houden van soorteigen gedrag zoals gesteld in artikel 4.7 eerste lid onderdeel a, wat voor minimum eisen worden gesteld aan soorteigengedrag per diersoort?*

De artikelen die betrekking hebben op dierentuinen zijn – net als in het huidige Dierentuinenbesluit – geformuleerd als doelvoorschrift. Dierentuinen vullen dit op eigen wijze in. Met soorteigen gedrag wordt bedoeld het graven, klimmen, zwemmen, het bouwen van nesten of slaappleatsen, etc. Een visitatiecommissie die de onder mij ressorterende Dienst Regelingen adviseert bij de besluitvorming, beoordeelt of de getoonde situatie voldoende mogelijkheden biedt voor het dier om het soorteigen gedrag uit te oefenen.

95 *Wat wordt verstaan onder «een voldoende aantal vakbekwame personen» zoals gesteld in artikel 4.8 tweede lid, wat is voldoende en wanneer is iemand vakbekwaam?*

Op grond van artikel 4.8 tweede lid, moet het dier worden verzorgd door een voldoende aantal vakbekwame personen. Deze bepaling heeft dezelfde strekking als artikel 9, derde lid, van het Dierentuinenbesluit, waarin is voorgeschreven dat een dier wordt verzorgd door een voldoende aantal personen, dat beschikt over de nodige kennis, vaardigheden en vakbekwaamheid. Dit is onder meer afhankelijk van de omvang van de dierentuin, de diersoorten die gehouden worden en de huisvesting van de dieren. Of het aantal personen voldoende is en welke bekwaamheden vereist zijn, wordt door de visitatiecommissie beoordeeld.

96 *Hoe werkt de uitkomst van de voorhangprocedure ontwerp-Besluit tot wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met wijzigingen op het gebied van het doden van dieren zonder voorafgaande bedwelmingsmiddelen in op de inhoud van hoofdstuk 6 van het ontwerp-Besluit Houders van dieren?*

Paragraaf 2 van hoofdstuk 6 van het Besluit houders van dieren zal worden vervangen door de tekst uit het wijzigingsbesluit.

97 *Wat is het voornemen van de regering met betrekking tot hoofdstuk 5 van het besluit (titel blijkens toelichting: «houden van dieren voor handel»)?*

De regels van het besluit gezelschapsdieren die specifiek betrekking hebben op het handelsstadium zullen worden opgenomen in deze paragraaf.

Het besluit gezelschapsdieren heeft ten doel de bedrijfsmatige handel, fok en opvang van gezelschapsdieren te reguleren met het oog op verbetering van dierenwelzijn. De regels in het besluit zijn erop gericht de belangen van het dier te waarborgen en zijn erop gericht dat bedrijfsmatige handel, opvang en fokkerij zorgvuldig en met inachtneming van de belangen van het dier worden verricht.

98 *Hoe staat artikel 7.1 eerste lid in verhouding tot de in het Regeerakkoord voorgestelde opheffing van de Productschappen, wie of welke instantie zal dan de noodzakelijke werkzaamheden verrichten?*

Zoals in het Regeerakkoord is vermeld zullen de publieke taken die nu binnen de PBO in medebewind worden uitgevoerd, worden ondergebracht bij het Ministerie van Economische Zaken. De artikel 7.1 eerste lid, van het Besluit bedoelde medebewindstaken zullen worden meegenomen in de in dat kader te hanteren aanpak. De Tweede Kamer wordt hier nader over geïnformeerd.

99 *Hoe is gekomen tot het aanwijzen van de dieren die geschikt zijn als productiedier, welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag?*

De in de bijlage bij het Besluit houders van dieren opgenomen diersoorten of diercategorieën waarvan de daartoe behorende dieren op grond van artikel 2.3, eerste en tweede lid, van de wet mogen worden gebruikt met het oog op de productie van dierlijke producten, is ongewijzigd overgenomen uit de bijlage van het – thans geldende – Besluit aanwijzing voor productie te houden dieren. Destijds zijn op deze bijlage die diersoort of diercategorieën opgenomen, die vanuit welzijnsoogpunt op aanvaardbare wijze voor productiedoeleinden konden worden gehouden. Hierbij is onder meer gezien of de desbetreffende diersoort of -categorie in beginsel op zodanige wijze kan worden gehouden dat voldoende recht wordt gedaan aan de primaire behoeften van dat dier. Het houden van dieren voor de productie van dierlijke producten werd in beginsel toelaatbaar geacht, onder de voorwaarde dat de houder voldoet aan regels over huisvesting en verzorging. Uit de in paragraaf 2.1 in de nota van toelichting genoemde ongeriefanalyses is naar voren gekomen dat dierenwelzijn weliswaar verbetering behoeft, maar dat er geen reden is om dieren die voorheen op de bijlage waren opgenomen, thans uit te sluiten. Daarbij komt dat aan het belang van het doel waarvoor dieren worden gehouden, te weten voedselproductie – mede tegen de achtergrond dat de dierhouderij een belangrijke economische factor in Nederland vormt – in relatie tot de intrinsieke waarde van het dier, een zwaardere betekenis wordt toegekend. Hierbij is mede van belang dat de in de artikelen 1.6 tot en met 1.8 van het besluit opgenomen algemene huisvestings- en verzorgingsnormen, alsmede de in de artikelen 2.3 tot en met 2.5 van dat besluit voor dieren die voor productiedoeleinden worden gebruikt opgenomen aanvullende huisvesting- en verzorgingsnormen, het basiswelzijnsniveau voor de betrokken dieren garanderen.

100 *Welke concrete maatregelen zijn er per sector getroffen ten behoeve van de nodige verbetering van dierenwelzijn naar aanleiding van de rapporten van Wageningen-UR en Universiteit Utrecht?*

Er zijn de afgelopen jaren vele rapporten en studies verschenen van de Wageningen-UR en Universiteit Utrecht. Voorbeelden van rapporten die hebben geleid tot aanpassing van het beleid zijn:

- De resultaten van het Rapport 374 Wageningen-UR: Ongeriefanalyse gezelschapsdieren zijn meegenomen door o.a. in het Besluit gezelschapsdieren vereisten op te nemen over fokkerij en socialisatie;

- Naar aanleiding van Rapport Scheiden van dieren, nummer 428, Januari 2011 worden scheidingsleeftijden voor papegaaiachtigen opgenomen in dit besluit;

- De nieuwe norm voor voetzollaesies is mede ontworpen dankzij onderzoek van WUR, o.a. het rapport «Ernst en voorkomen van voetzollaesies bij reguliere vleeskuikens in Nederland».

101 *Wordt bij het opstellen van de positieflijst, naast dierenwelzijn, volksgezondheid en dierziekten, ook rekening gehouden met mogelijk biodiversiteitsverlies en faunavervalsing en op welke manier?*

Zie mijn antwoord op vraag 15.

102 *Wordt na het invoeren van de positieflijst overgegaan tot een verbod op het houden van en de handel in invasieve exoten en op welke termijn?*

Zie mijn antwoord op vraag 15.

103 *Hoe wilt u de algemene kennis van dierenhouders vergroten of ziet u dit vooral als eigen verantwoordelijkheid van de dierhouder zoals wordt benadrukt in paragraaf 2.1.1.?*

Momenteel bestaan er diverse activiteiten op het gebied van onderwijs, kennisvergaring en kennisverspreiding van dierenwelzijn. Zo is er een lectoraat Dierenwelzijn binnen het groen onderwijs, met een eigen website, het «Dierenwelzijnweb», is informatie over dierenwelzijn ook via het Groen Kennisnet beschikbaar en het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG) en tevens wordt subsidie verstrekt aan Levende Have. Daarnaast zal voor te onderscheiden groepen dierhouders worden uitgezocht welke meest perspectiefvolle interventies via het (groen) onderwijs en communicatiekanalen als het LICG, mogelijk zijn om kennis en kunde van toekomstige houders te vergroten. De groene scholen worden gestimuleerd om de onderwijsvragen op te pakken en door middel van de regeling Kennisverspreiding en Innovatie Groen Onderwijs worden de groene scholen op aanvraag extra ondersteund. Toekenning gebeurt op basis van de inhoud en de kwaliteit van het voorstel. Daarnaast besteden de groene scholen binnen hun curriculum aandacht aan dierenwelzijn, bijvoorbeeld in het curriculum voor dierverzorging. Het uitgangspunt blijft dat houders verantwoordelijk zijn voor het welzijn en de gezondheid van hun dier(en) en verantwoordelijk zijn voor het vergaren van de nodige kennis en kunde.

104 *Wilt u een wetenschappelijke onderbouwing van de scheidingsleeftijden van de primatensoorten geven waarbij een correcte bronverwijzing is die naar het onderzoek zelve verwijst?*

De huidige leeftijden zoals deze zijn opgenomen in het Besluit scheiden van dieren zijn naar aanleiding van Rapport Scheiden van dieren, nummer 428, Januari 2011 in eerste instantie niet aangepast. Naar aanleiding van informatie verkregen van stichting AAP tijdens de consultatie is een aanvullende screening uitgezet naar de leeftijden van apen. De resultaten van dit onderzoek zijn op dit moment nog niet bekend. Al naar gelang de uitkomsten van deze tweede screening, zal ik bezien of de leeftijden van apen moeten worden heroverwogen.

- 105 *Waarom is ervoor gekozen een ontheffing voor het verbod op grond van artikel 2.8, tweede lid, onderdeel b, van de wet mogelijk te maken op grond van omstandigheden waarin dieren worden gehouden en is er niet middels regelgeving op aangestuurd de omstandigheden voor gehouden dieren zodanig te maken dat ingrepen niet nodig zijn?*
 Ten aanzien van het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren is in de Wet dieren gekozen voor hantering van het nee-tenzij principe. Hiertoe is in artikel 2.8 van de wet bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep is aangewezen op grond van dit artikel. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen. Er is dus geen sprake van een ontheffing. Ik benadruk dat mijn beleid permanent is gericht op het verder verminderen van lichamelijke ingrepen bij dieren en het onderzoeken en ontwikkelen van alternatieven hiervoor.
- 106 *Waarom is gekozen voor een zodanige verruiming van de ontheffing op de verbodsbepaling in artikel 2.8, tweede lid, onderdeel b, van de wet, dat de houder enkel op grond van managementoverwegingen en het zelf gekozen houderijsysteem een ingreep mag legitimeren?*
 Zoals hiervoor bij vraag 105 geantwoord bevat de Wet dieren in artikel 2.8 een verbod op het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren. Het is slechts toegestaan een lichamelijke ingreep bij een dier te verrichten indien er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of de ingreep is aangewezen op grond van dit artikel. Dit betreft slechts de in de artikelen 2.1 tot en met 2.6 van het Besluit diergeneeskundigen aangewezen ingrepen. Het is derhalve niet toegestaan lichamelijke ingrepen welke niet zijn aangewezen te verrichten op basis van managementoverwegingen of gekozen houderijsystemen.
- 107 *Zijn opvangcentra volgens u in staat om te voldoen aan de eisen van soorteigen gedrag?*
 Indien opvangcentra zich houden aan de geldende wet en regelgeving voldoen zij hier mijns inziens voldoende aan.
- 108 *Beschikken de handhavers over voldoende capaciteit om te kunnen handhaven?*
 De capaciteit is beperkt en er moeten keuzes worden gemaakt. Bij de bezuinigingen op het NVWA apparaat is en wordt maximaal ingezet op het behoud van capaciteit in het primaire proces en vermindering van capaciteit in de sfeer van staf en overhead. Daarbij gaat de NVWA effectievere vormen van toezicht toepassen zoals bijvoorbeeld het openbaar maken van inspectieresultaten en het afsluiten van convenanten met goed presterende bedrijven.
- 109 *Waarom leidt dit besluit niet tot een wijziging van administratieve lasten, nalevingskosten en toezichtslasten voor burgers en bedrijven?*
 Het besluit leidt niet tot een wijziging daarvan, omdat de voorschriften die nu op basis van de GWWD gelden in principe worden gecontinueerd, waarbij deze opnieuw zijn gestructureerd, waar mogelijk zijn vereenvoudigd en waar nodig zijn aangescherpt. Daarbij is gekozen voor doelvoorschriften en zorgplichten, waardoor zoveel mogelijk ruimte wordt gelaten voor initiatieven van burgers en voor nieuwe ontwikkelingen.
- 110 *Wat wordt verstaan onder een algemeen aanvaardbare maatschappelijke norm?*
 Daarmee wordt bedoeld op normen die universele gelding hebben en breed gedragen worden in de maatschappij.

- 111 *Kunt u aangeven welke nationale koppen in het besluit zijn opgenomen?*
 De in het besluit uit de thans vigerende regelgeving overgenomen nationale koppen betreffen onder meer de nadere invulling van een aantal eisen uit de verschillende Europese welzijnsrichtlijnen die in het besluit zijn geïmplementeerd, zoals het aantal ligboxen voor kalveren en de voertrog lengte voor varkens. Daarnaast gaat het om een aantal eisen die uitgaan boven de in de richtlijnen voorgeschreven minimumnormen. Deze hebben met name betrekking op eenlingboxen in de kalvesector (de Europese eisen gelden in Nederland ook voor bedrijven met minder dan 6 kalveren), groepshuisvesting van zeugen en geiten voor meer dan 2 zeugen (in de EU gelden deze eisen vanaf meer dan 10 dieren), verbod op volledige roostervloeren voor varkens, groter vloeroppervlak voor varkens en een verbod op het gebruik van de verrijkte kooi voor legkippen. Tot slot betreft het op een aantal punten het uitbreiden van de werkingssfeer van Europese regelgeving, waaronder algemene huisvestings- en verzorgingsnormen en bepalingen over doden van dieren voor andere dan voor productie gehouden dieren. Deze nationale koppen – die overigens sectorbreed zijn geïmplementeerd – zijn gehandhaafd omdat het afschaffen ervan tot een verlaging van het welzijnsniveau zou leiden, hetgeen zich niet verdraagt met de uitgangspunten die aan het besluit ten grondslag hebben gelegen.
- 112 *Waarom wordt het beschermingsniveau van de tot dusverre geldende welzijnsvoorschriften onder de werking van de Wet dieren gecontinueerd?*
 Het is mijns inziens onwenselijk het beschermingsniveau van de welzijnsvoorschriften van de GWWD te verlagen.
- 113 *Kunt u aangeven hoe groot het draagvlak is voor de positieflijst onder de belanghebbenden?*
 Er bestaat een vrij groot draagvlak voor de positieflijst. Veel mensen vinden dat dieren die hiertoe niet geschikt zijn niet gehouden zouden moeten worden. Er bestaan ook tegenstanders van de positieflijst, waaronder met name houders van bepaalde diersoorten en handelaren.
- 114 *Kunt u inzicht geven of de administratieve lasten en nalevingskosten toenemen met de komst van de positieflijst en zo ja, met hoeveel?*
 Bij het opstellen van de regels ter uitvoering van de positieflijst in de regeling onder het Besluit houders van dieren zal er aandacht zijn voor administratieve lasten, waarbij wordt beoogd deze zoveel mogelijk te beperken. Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld voor de handhaving van de positieflijst. De handhaving vindt plaats binnen het huidige budget en op geleide van risico-inventarisatie.
- 115 *Vindt u dat er wetgeving moet komen over welke dieren wel of niet toegestaan zijn als huisdier en wat zijn uw opvattingen hierover?*
 Er wordt een positieflijst opgesteld met zoogdieren die mogen worden gehouden. De algemene regels voor het houden zijn van toepassing.
- 116 *Waaruit is gebleken dat het gebruik van de elektronische halsband en/of elektronische erfafscheiding bij honden, gelet op de voordelen voor onder meer het dier zelf zoals het voorkomen van aanrijdingen, altijd disproportioneel is?*

Zoals aangegeven bij vraag 32 zie ik op dit moment onder welke stringente voorwaarden het gebruik van de stroomhalsband kan worden toegestaan. Deze voorwaarden waarbij proportionaliteit een belangrijke rol zal spelen, zal ik vaststellen na overleg met verschillende belanghebbenden uit de sector waaronder gedragsdeskundigen, ethologen en deskundigen op dit terrein bij de politie.

Beantwoording vragen Besluit diergeneeskundigen

1 *Wat is de stand van zaken van de regels omtrent diergezondheidszorg welke in Europees verband worden herzien in het kader van de zogenaamde European Animal Health Law?*

De verwachting is dat in februari of maart van dit jaar de Europese Commissie haar voorstel voor de nieuwe diergezondheidsverordening (Animal Health Law) officieel zal presenteren, samen met wetgeving voor plantgezondheid (Plant Health Law) en zaden (Seeds and propagating materials), het herzieningsvoorstel voor de Controleverordening (882/2004) en een financiële verordening voor dier- en plantgezondheid. Dan kan ook de bespreking van deze commissievoorstellen met het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie starten.

2 *Klopt het dat het aanbrengen van een oormerk ter bestrijding van vliegen als zijnde derde ingreep verboden is, maar zogeheten pijl of clips welke bevestigd worden aan de oormerken niet?*

Ja, het aanbrengen van een oormerk ter bestrijding van vliegen als zijnde een derde ingreep is verboden. Wel is het mogelijk dat door middel van een zogeheten pijl of clip een bestrijdingsmiddel tegen vliegen aan een oormerk wordt gekoppeld zolang de identificatiecode op het oormerk goed afleesbaar blijft. Er is in dat geval geen sprake van het verrichten van een lichamelijke ingreep bij een dier.

3 *Hoe wordt gecontroleerd of een vogel die is geleewiekt daadwerkelijk in een open ruimte wordt gehouden en niet toch opgesloten zit in een kooi of volièrre, wanneer is sprake van dat een vogel «aantoonbaar» bestemd is om een open ruimte te worden gehouden?*

Tijdens een reguliere controle van een dierentuin of naar aanleiding van een melding kan op dit voorschrift worden gecontroleerd door de NVWA.

Of een vogel bestemd is om in een open ruimte gehouden te worden dient ten behoeve van de inspectie op verzoek aannemelijk gemaakt te worden.

4 *Op basis van welke wetenschappelijke inzichten is het wenselijk de ingrepen zoals genoemd in artikel 2.2 voor vogels toe te staan?*

In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal ingrepen aangewezen die mogen worden verricht.

Deze ingreep wordt noodzakelijk geacht vanwege de wetenschap van de huidige praktijk waarbij bij het achterwege laten van de ingreep, het risico op inbreuk van het welzijn groter is dan de ingreep zelf danwel de veiligheid van mens en dier in gevaar komt wanneer de ingreep niet kan worden verricht.

- 5 *Waarom is er geen einddatum opgenomen voor het toestaan van het verwijderen van de achterste teen en sporen van hanen en het verkorten van de boven- of ondersnavel van kippen en kalkoenen, terwijl in de Vrijstellingsregeling dierenwelzijn wel een einddatum was opgenomen?*
 In artikel 7.1, eerste lid, van het Besluit diergeneeskundigen is opgenomen dat de ingrepen genoemd in artikel 2.2, onderdelen b, c, d, e en f, van dit besluit, te weten het verwijderen van een deel van de achterste teen bij mannelijke kippen en kalkoenen, het verwijderen van een deel van de sporen bij mannelijke kippen, het verkorten van de boven- en ondersnavel bij kippen en kalkoenen, het verwijderen van de kammen bij mannelijke kippen en het aanbrengen van een neuskapje bij fazanten niet meer zijn toegestaan met ingang van 1 september 2021. Deze datum is tot op heden opgenomen in de Vrijstellingsregeling dierenwelzijn. Ik zal u nader informeren over mijn standpunt met betrekking tot de uitvoering van de motie Ouwehand/Van Dekken over een verbod op ingrepen bij pluimvee.
- 6 *Wie bepaalt dat alle andere maatregelen ter voorkoming van verenpikken en kannibalisme na toepassing niet werkzaam zijn?*
 In artikel 2.8 van de wet is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen, waaronder het verkorten van de boven- en ondersnavel bij pluimvee. Ingevolge de Europese Vleeskuikenrichtlijn¹ kunnen lidstaten het inkorten van de snavels van vleeskuikens toestaan. Dit mag alléén als alle andere maatregelen ter voorkoming van verenpikken en kannibalisme na toepassing niet werkzaam zijn gebleken. De ingreep mag alleen worden uitgevoerd na raadpleging en advies van een dierenarts. Degene die de ingreep verricht dient, alvorens deze ingreep uit te voeren, te toetsen of voldaan is aan de voorwaarden die aan het verrichten van de betreffende ingreep worden gesteld. In geval van het verkorten van snavels zal deze beoordeling door de houder in samenspraak met zijn dierenarts worden uitgevoerd omdat de ingreep alleen mag worden uitgevoerd na raadpleging en advies van de dierenarts. Aangenomen mag worden dat de dierenarts de houder adviseert de ingreep alléén uit te voeren in die zeldzame gevallen waar ook voor hem duidelijk is dat ondanks de genomen maatregelen, de verenpikkerij en de kannibalisme het welzijn van de vleeskuikens ernstig bedreigen.
 In de praktijk worden de snavels van vleeskuikens nooit behandeld in Nederland. Dit is niet nodig mede gelet op de jonge leeftijd waarop deze dieren geslacht worden, waar nog (nagenoeg) geen sprake is van pikkerij. Daarom zal bij gelegenheid van het nader rapport deze ingreep bij vleeskuikens als toegestane ingreep uit het concept-Besluit diergeneeskundigen worden verwijderd.
- 7 *Op welke wijze toont de gebruiker aan dat het huisvestingssysteem op 1 september 2001 reeds bestond en nadien niet is herbouwd of verbouwd?*

In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal ingrepen aangewezen die mogen worden verricht, waaronder het, onder voorwaarden, verkorten van de boven- of ondersnavel bij kippen en kalkoenen en het verwijderen van de kammen bij mannelijke kippen. Eén van de voorwaarden waaronder het verrichten van deze ingrepen is toegestaan is dat het dier wordt gehouden of aantoonbaar bestemd is om te worden gehouden in een huisvestingssysteem waarvan de gebruiker kan aantonen dat het op 1 september 2001 reeds bestond en nadien niet is herbouwd of verbouwd. Het is dus aan de gebruiker van het huisvestingssysteem, de veehouder, om aan te tonen dat het systeem op 1 september 2001 bestond en niet is herbouwd of verbouwd. Er zijn geen nadere voorwaarden gesteld aan de wijze waarop dit moet worden aangetoond.

- 8 *Op basis van welke wetenschappelijke inzichten is het wenselijk de ingrepen zoals genoemd in artikel 2.3 voor varkens toe te staan?*
Het gaat bij de noodzakelijkheid van de ingrepen genoemd in artikel 2.3 niet zozeer om de wetenschappelijke inzichten als wel de wetenschap van de huidige praktijk waarbij het achterwege laten van de ingreep, met uitzondering van castratie, het risico op inbreuk van het welzijn groter is dan de ingreep zelf dan wel de veiligheid van mens en dier in gevaar komt wanneer de ingreep niet kan worden verricht.
- 9 *Wie bepaalt dat getroffen maatregelen niet werkzaam zijn (artikel 2.3)?*
Verwezen wordt naar het antwoord op vraag 12.
- 10 *Op basis van welke wetenschappelijke inzichten is het wenselijk de ingrepen zoals genoemd in artikel 2.4 voor runderen toe te staan?*
Het gaat bij de noodzakelijkheid van de ingrepen, genoemd in artikel 2.4 niet zozeer om de wetenschappelijke inzichten als wel de inzichten van de huidige praktijk waarbij door het achterwege laten van de ingreep het risico op inbreuk van het welzijn van dieren groter is dan de ingreep zelf, dan wel de veiligheid van mensen en dier in gevaar komt wanneer deze ingrepen niet kunnen worden verricht.
- 11 *Op basis van welke wetenschappelijke inzichten is het wenselijk de ingrepen zoals genoemd in artikel 2.5 voor overige dieren toe te staan?*

In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In artikel 2.5 van het Besluit diergeneeskundigen is een aantal ingrepen aangewezen die bij diverse diersoorten mogen worden verricht.

Zo is het onder voorwaarden toegestaan de staart bij enkele schapenrassen te couperen. Het toestaan van deze ingreep wordt noodzakelijk geacht omdat uit wetenschappelijk onderzoek (Rapport «Het is in de Nederlandse situatie mogelijk om met goed management verantwoord schapen te houden zonder het couperen van staarten», prof.dr. Anton Pijpers et al, 2006) blijkt dat met name een aantal Engelse schapenrassen, met lange bewolde staarten, gevoeliger worden voor de ziekte mysiasis als er niet wordt gecoupeerd.

Het toestaan van het onthoornen van geiten die gehouden worden met het oog op de melkproductie en van schapen en van dieren die in een dierentuin worden gehouden en het verwijderen van het gewei bij herten wordt noodzakelijk geacht vanwege de wetenschap van de huidige praktijk waarbij bij het achterwege laten van de ingreep, het risico op inbreuk van het welzijn groter is dan de ingreep zelf dan wel de veiligheid van mens en dier in gevaar komt wanneer de ingreep niet kan worden verricht.

Met betrekking tot het verwijderen van bijklauwtjes bij honden die niet ouder zijn dan vier dagen wordt opgemerkt dat in het licht van de wens om te komen tot een vermindering van de toegestane ingrepen, het verwijderen van bijklauwtjes bij honden, na het verstrijken van een overgangstermijn, worden verboden. Het om cosmetische redenen verrichten van een dergelijke ingreep wordt onwenselijk geacht. Na afloop van een overgangstermijn van één jaar, zal deze ingreep met ingang van 1 januari 2014 niet langer zijn toegestaan.

Het nemen van schubben bij vissen, mits dit geschiedt met het oog op leeftijdsonderzoek of visstandbeheer, is toegestaan ten behoeve van het mogelijk maken van wetenschappelijk onderzoek. Het nemen van enkele schubben leidt voor zover dit het welzijn betreft niet tot overbelasting van de vis.

- 12 *Hoe en door wie wordt gecontroleerd of een varkenshouder voldoende maatregelen heeft getroffen ter voorkoming van staartbijten alvorens te besluiten een ontheffing te geven op het verbod op couperen van staarten en vijlen van hoektanden?*

In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen. Er is dus geen sprake van een ontheffing.

Degene die een toegestane ingreep verricht dient, alvorens deze ingreep uit te voeren, te toetsen of voldaan is aan de voorwaarden die aan het verrichten van de betreffende ingreep worden gesteld. In dit geval verricht de houder de ingreep. Hij zal deze beoordeling moeten maken. Evenwel zal een dergelijke beoordeling in de praktijk vaak door de houder in samenspraak met zijn dierenarts worden uitgevoerd.

Met de huidige huisvestingssystemen en bijbehorend mengstelsysteem zal het niet couperen van de staarten een te groot risico op een bijtuitbraak geven. Daarom worden voornamelijk alle staarten in de gangbare varkenshouderij gecoupeerd. Eind vorig jaar is mede op aandringen van het Ministerie van EZ een werkgroep gestart met de inventarisatie van de mogelijkheden om bijterij te voorkomen en op termijn te kunnen stoppen met couperen. Ik verwacht dat op korte termijn een gezamenlijk voorstel zal worden opgesteld met als doel het risico op bijterij terug te dringen en op termijn te kunnen stoppen met couperen.

13 *Op basis van welke wetenschappelijke onderbouwing kan worden toegestaan een neusring, die het soort specifiek gedrag «wroeten» tegen gaat, aan te brengen bij mannelijke varkens?*

Hiervoor verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 8. Aanvullend wordt opgemerkt dat het aanbrengen van een neusring slechts onder strikte voorwaarden is toegestaan. Het aanbrengen van een neusring is onder andere slechts toegestaan teneinde de veiligheid van mens en dier te waarborgen. In het geval van oudere fokberen is het aanbrengen van een neusring soms noodzakelijk, zeker als deze dieren vrij buiten kunnen lopen. Overigens wordt de mate van het gebruik van de neusring beperkt door de toevoeging van de nieuwe voorwaarde dat de neusring slechts mag worden toegepast bij mannelijke varkens die worden gehouden in een houderijsysteem met vrije uitloop (artikel 2.3, onderdeel d, onder 3 van het Besluit diergeneeskundigen). Voorheen was het aanbrengen van een neusring ook toegestaan bij fokberen die binnen gehuisvest waren.

14 *Is onthoornen van geiten/schape bij hobbydierhouders en/of kinderboerderij toegestaan?*

In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen. Dit betreft onder andere het in artikel 2.5 van het besluit aangewezen onthoornen van geiten die gehouden worden met het oog op de melkproductie, van schape en van dieren die in een dierentuin worden gehouden.

Bij geiten die niet worden gehouden voor de melkproductie is onthoornen derhalve niet toegestaan. Bij schape wel. Dat geldt ook voor geiten en schape die gehouden worden door hobbymatige houders en kinderboerderijen.

15 *Op basis waarvan is geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid vereist voor het nemen van ingrepen?*

Het verrichten van diergeneeskundige handelingen, waaronder ook lichamelijke ingrepen, dient te geschieden met de daarvoor noodzakelijke deskundigheid. Het is daarom niet zonder meer voor een ieder mogelijk gemaakt om alle lichamelijke ingrepen te verrichten. Uitgangspunt is dat lichamelijke ingrepen worden uitgevoerd door beroepsbeoefenaars die een daarvoor benodigde opleiding hebben gevolgd en daartoe zijn toegelaten. Dit betreft dierenartsen en paraveterinair. Echter, de hedendaagse veehouder en door hem ingeschakelde beroepsbeoefenaars zijn door hun grondige vaktechnische kennis in staat om zelf eenvoudige ingrepen te verrichten. In dit licht is een aantal ingrepen aangewezen die geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid van toegelaten dierenartsen of paraveterinair vereisen en aldus door houders van dieren of door hen ingeschakelde beroepsbeoefenaars kunnen worden verricht.

16 *Hoe verhouden artikel 5.1 vierde lid en artikel 5.2 vierde lid zich tot het invoeren van de UDD-status?*

De kanalisatiestatus wordt bij de vergunning voor het in de handel brengen van een diergeneesmiddel bepaald. Is de kanalisatiestatus van een diergeneesmiddel UDD, dan dient het middel in beginsel door de dierenarts zelf te worden toegediend.

De artikelen 5.1 en 5.2 betreffen de zogenoemde cascaderegeling. Wanneer in Nederland geen diergeneesmiddel voor de betrokken diersoort en aandoening is toegelaten, kan in uitzonderlijke gevallen door een dierenarts worden besloten om een dier te behandelen met een ander diergeneesmiddel. Het gaat in dat geval om gebruik van middelen, afwijkend van de vergunningvoorschriften. Deze artikelen volgen rechtstreeks uit de Europese Diergeneesmiddelenrichtlijn 2001/82/EG². Voor veruit de meeste diersoorten en aandoeningen zijn middelen toegelaten en kan überhaupt niet van deze artikelen gebruik worden gemaakt.

Bij het gebruik van middelen via de cascade dient de dierenarts alle risico's af te wegen en daarbij ook rekening te houden met de kanalisatiestatus van vergelijkbare middelen die wel zijn toegelaten. Het vierde lid houdt in dat de dierenarts te allen tijde verantwoordelijk blijft voor de toediening van middelen via de cascade, maar deze onder zijn directe verantwoordelijkheid wel door een houder mag laten toedienen.

17 *Waarom vervalft het pneumatisch merken van varkens daar het nu geen praktijk is en is op basis van dierenwelzijn deze vorm van merken juist niet welkom?*

De mogelijkheid tot pneumatisch merken van varkens is nieuw en wordt daarom via artikel 2.6, onderdeel I, van het Besluit diergeneeskundigen toegevoegd aan de lijst met toegestane ingrepen. Hiermee wordt het mogelijk dat bij varkens een pneumatisch merk wordt aangebracht. In de Regeling identificatie en registratie van dieren worden nadere eisen gesteld aan het gebruik van het pneumatische merk. Dit wordt bijvoorbeeld slechts toegestaan bij varkens die in Duitsland worden geslacht. Momenteel worden namelijk bij deze dieren drie ingrepen ter identificatie verricht. Dit betreft ten eerste het verplichte Nederlandse identificatiemerk. Daarnaast wordt bij deze dieren een Nederlands slachtblik aangebracht. Ten derde wordt op de Duitse slachterij met inkt een handmatig merk aangebracht. Om het aantal verrichte ingrepen bij varkens die in Duitsland worden geslacht te verminderen en daarmee het welzijn voor deze varkens te verbeteren, wordt het pneumatisch merken van deze dieren thans toegestaan in plaats van het slachtmerk. Gebleken is echter dat het pneumatisch merken op dit moment nog niet praktijkrijp is. Daarom zal bij nader rapport eveneens het handmatig merken van varkens met inkt worden opgenomen in de lijst van toegestane ingrepen. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat de mogelijkheid van zowel het pneumatisch merken als het handmatig merken kan vervallen wanneer de individuele elektronische identificatie van varkens kan worden ingevoerd.

- 18 *Staat het vervallen van artikel 2.7 lid3 onderdeel c niet haaks op de verplichting tot identificatie van honden?*
Bij een dier mogen maximaal twee ingrepen ter identificatie worden verricht. Hierop is een uitzondering gemaakt voor het aanbrengen van een onderhuidse transponder bij honden of katten (opgenomen in artikel 2.7, derde lid, onderdeel c, van het Besluit diergeneeskundigen). Deze uitzondering vervalt op 1 september 2016. Het vervallen van voornoemde uitzondering staat niet haaks op de verplichting tot identificatie van honden. Deze verplichting houdt namelijk in dat vanaf het moment van inwerkingtreding van het besluit tot wijziging van het besluit identificatie en registratie van dieren in verband met de identificatie en registratie van honden alle nieuw geboren pups elektronisch geïdentificeerd dienen te worden. Het is aan de houder om zorg te dragen dat bij een pup niet meer dan twee ingrepen ter identificatie worden verricht. Ter verduidelijking wordt opgemerkt dat de verplichting tot elektronische identificatie niet gaat gelden voor oudere honden waarbij bijvoorbeeld al twee ingrepen ter identificatie zijn verricht en waarvoor eerder genoemde uitzondering destijds is gecreëerd.
- 19 *Hoe komt het nee-tenzij principe in de regelgeving tot uiting wanneer er ontheffingen worden gegeven op het verbod op ingrepen op basis van managementoverwegingen en keuzes van de houder die ook zouden kunnen worden aangepast of veranderd?*

Het nee-tenzij principe dat gehanteerd wordt in het kader van het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren vloeit uit de Wet dieren zelf voort. Hiertoe is in artikel 2.8 van de wet bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep is aangewezen op grond van dit artikel. Dit betreft de in de artikelen 2.1 tot en met 2.6 van het Besluit diergeneeskundigen aangewezen ingrepen. Deze ingrepen worden, gelet op de wijze waarop de betreffende dieren in Nederland worden gehouden, momenteel aanvaardbaar en gelet op de borging van dierenwelzijn en diergezondheid in gevallen zelfs noodzakelijk geacht. Mijn beleid is er evenwel permanent op gericht om het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren verder te verminderen.

- 20 *Wat wordt verstaan onder het niet verder aantasten van de integriteit en het welzijn dan «redelijkerwijs noodzakelijk» is, wat wordt gezien als wel redelijkerwijs noodzakelijk?*
In artikel 2.8 van de Wet dieren is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal ingrepen aangewezen die mogen worden verricht. Ingrepen worden in beginsel alleen toegestaan wanneer het verrichten van deze ingrepen redelijkerwijs noodzakelijk is en derhalve een aantasting van de integriteit en het welzijn van dieren rechtvaardigt. Het overgrote deel van de toegestane ingrepen wordt noodzakelijk geacht vanwege de wetenschap van de huidige praktijk waarbij bij het achterwege laten van de ingreep, het risico op inbreuk van het welzijn groter is dan de ingreep zelf dan wel de veiligheid van mens en dier in gevaar komt wanneer de ingreep niet kan worden verricht.
- 21 *Hoe komt in de regelgeving, naast het voorbeeld van castreren van varkens, tot uiting dat het beleid op de lange termijn is gericht op het voorkomen van fysieke ingrepen als gevolg van de wijze van houden?*
Zie mijn antwoord op vraag 19.
- 22 *Wat is het gevolg van de uitstel van het Duitse castratieverbod van beerbiggen naar 2019 en op welke wijze wordt gelijk speelveld van de Nederlandse varkenshouders in deze gewaarborgd?*
De Duitse overheid heeft in het verleden een verbod afgekondigd op het onverdoofd castreren van beerbiggen per 1 januari 2017. De Duitse sectororganisaties willen deze eis uitstellen tot 1 januari 2019. Daar staat tegenover dat belangrijke Duitse ketenpartners de ambitie van de verklaring van Brussel hebben ondertekend, te weten stoppen met castreren per 1 januari 2018. Zolang deze partijen betrokken blijven bij dit Brusselse proces verwacht Nederland dat de ambitie om nog voor 1 januari 2018 volledig te stoppen overeind blijft. Daarmee is een gelijk speelveld op Europees niveau gewaarborgd.
- 23 *Op welke wijze is permanente aandacht voor, en inspanning gericht op, het verder verminderen van ingrepen dan wel het onderzoeken van diervriendelijke alternatieven?*

In artikel 2.8 van de wet is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen die aanvaardbaar worden geacht. Ik benadruk dat mijn beleid permanent is gericht op het verder verminderen van lichamelijke ingrepen bij dieren en het onderzoeken en ontwikkelen van alternatieven hiervoor. Ieder jaar wordt opdracht gegeven voor onderzoeken naar mogelijke aanpassingen in de bedrijfsvoering om de ingrepen te kunnen verbieden of naar diervriendelijke alternatieven voor de huidige ingrepen. Deze onderzoeken worden vaak medegefinancierd door het bedrijfsleven. Het ministerie zet ook onderzoek uit naar nieuwe stalsystemen waarbij gestreefd wordt naar natuurlijke gedrag en de mogelijkheid dieren te houden zonder ingrepen.

24 *Waarom is er niet voor gekozen het verbod op het verwijderen van bijklauwtjes van honden, dat wordt omschreven als een cosmetische ingreep en onwenselijk wordt geacht, al in 2013 te laten ingaan in plaats van in 2014?*

Ik kies ervoor de betrokken sector een overgangstermijn te bieden, hetgeen gebruikelijk is bij inwerkingtreding van een verbod. In dit geval is de overgangstermijn kort; de sector dient de gelegenheid te krijgen dit naar haar achterban te communiceren en uitfasering te organiseren.

Ik zie het niet als noodzakelijk dat de sector alternatieven via fokkerij ontwikkelt, dat is aan de sector zelf.

25 *Waarom wordt het noodzakelijk geacht alternatieven te ontwikkelen voor het verwijderen van bijklauwtjes bij honden terwijl de ingreep in het besluit wordt omschreven als onwenselijk en weegt het belang van mensen om te fokken op puur uiterlijke kenmerken hier op tegen het welzijn en de intrinsieke waarden?*

Ik verwijs u naar mijn antwoord op vraag 24.

26 *Waarom wordt leewieken niet verboden terwijl dit eerder wel het plan was?*

27 *Hoe verhoudt de toelichting dat geleewiekte vogels zo veel mogelijk kunnen worden gehouden op een manier die hun natuurlijke habitat benadert zich tot het feit dat de vogels juist door het leewieken hun soort specifiek gedrag, namelijk vliegen, niet meer kunnen vertonen?*

Leewieken is een lichamelijke ingreep bij een dier. Op grond van artikel 2.8 van de Wet dieren is het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden. Op grond van het tweede lid, onderdeel a, van artikel 2.8 van de wet, bestaat er een uitzondering op dat verbod voor ingrepen waarvoor een diergeneeskundige noodzaak bestaat. Voorts geldt voornoemd verbod op grond van artikel 2.8, tweede lid, onderdeel b, van de wet niet voor ingrepen die bij of krachtens algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen. De – buiten medische noodzaak – toegestane ingrepen zijn opgenomen in het Besluit diergeneeskundigen.

Mijn beleid is op gericht om het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren verder te verminderen. Daaronder vallen cosmetische ingrepen, maar ook ingrepen die gedaan worden vanwege de wijze van houden, waaronder het leewieken. Daarom zal alsnog in het Besluit diergeneeskundigen een algeheel verbod op leewieken met ingang van 1 januari 2018 worden opgenomen. Het aan betrokken partijen de gelegenheid bieden van een overgangstermijn is gebruikelijk bij de introductie van een verbod. Hiermee wil ik betrokken partijen de gelegenheid bieden om diervriendelijke alternatieven voor het houden van deze dieren te ontwikkelen.

- 28 *Wat wordt verstaan onder «voldoende deskundigheid en vaardigheid» waarover personen die ingrepen verrichten moeten beschikken?*
 Het verrichten van diergeneeskundige handelingen, waaronder ook lichamelijke ingrepen, dient te geschieden met de daarvoor noodzakelijke deskundigheid. Uitgangspunt is dan ook dat lichamelijke ingrepen worden uitgevoerd door beroepsbeoefenaars die een daarvoor benodigde opleiding hebben gevolgd en daartoe zijn toegelaten. Dit betreft dierenartsen en paraveterinair. Daarnaast is een aantal ingrepen aangewezen die geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid van toegelaten dierenartsen of paraveterinair vereisen. De hedendaagse veehouder en door hem ingeschakelde beroepsbeoefenaars zijn door hun grondige vaktechnische kennis in staat om zelf eenvoudige ingrepen te verrichten. Hierdoor wordt het verantwoord geacht dat bepaalde ingrepen door houders van dieren of door hen ingeschakelde beroepsbeoefenaars worden verricht. Deze ingrepen mogen dus niet door ieder worden verricht.
- 29 *Hoe verhoudt de doelstelling tot het verlagen van administratieve lasten en het verminderen van regeldruk zich tot het goed borgen van dierenwelzijn?*
 Een goede borging van het welzijn van dieren in Nederland is voor mij belangrijk. Indien een bepaalde omstandigheid welke een aantasting van dierenwelzijn inhoudt overheidsingrijpen vergt zal ik eerst beoordelen of ook met andere, minder ingrijpende instrumenten, waaronder bijvoorbeeld voorlichting, een einde kan worden gemaakt aan deze omstandigheid. Indien regelgeving noodzakelijk blijkt geef ik deze regels vorm op een manier waarop de lasten voor burgers en handhaving zo beperkt mogelijk worden gehouden.
- 30 *Klopt het dat er geen Europeesrechtelijk stelsel is waarbinnen het verrichten van lichamelijke ingrepen ten algemene is geregeld, is het ten specifieke wel geregeld? Zo ja, wat dan en waar is sprake van nationale koppen in deze en welke zijn dat dan en waarom?*
 Er is geen Europeesrechtelijk stelsel waarbinnen het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren ten algemene is geregeld. Wel is er Europese regelgeving met betrekking tot het welzijn van specifieke diersoorten. Voor bepaalde diersoorten zijn in deze regelgeving ook normen opgenomen over het verrichten van lichamelijke ingrepen. Dit betreft de volgende voorschriften. In Bijlage I, onder 8, van Richtlijn 1999/74/EG³ en in Bijlage I, onder 12, van Richtlijn 2007/43/EG⁴ is een aantal lichamelijke ingrepen aangewezen die onder voorwaarden bij legkippen en vleeskuikens mogen worden verricht. Dit betreft het inkorten van snavels van legkippen en vleeskuikens en het en het castreren van vleeskuikens. Voor varkens is in bijlage I, hoofdstuk I, onder 8, van Richtlijn 2008/120/EG⁵ het verrichten van een aantal lichamelijke ingrepen onder voorwaarden toegestaan. Dit betreft het verkleinen van de hoektanden van biggen, het couperen van een deel van de staart, het castreren van mannelijke varkens en het aanbrengen van neusringen. Opgemerkt wordt dat waar in Europese regelgeving normen zijn opgenomen over het verrichten van lichamelijke ingrepen, deze normen in dit besluit één op één zijn geïmplementeerd. Waar verder nationaal regels zijn gesteld over het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren is er sprake van nationaal beleid.
- 31 *Waarin verschilt de definitie voor diergeneeskundige noodzaak van de definitie met name ten einde deze dieren onaanvaardbaar lijden te besparen en wat zijn de overeenkomsten?*
- 32 *Op welke wijze perkt opname van de zinsnede «met name teneinde deze dieren onaanvaardbaar lijden te besparen» het gebruik van antibiotica in?*

De zogenoemde cascaderegeling (artikelen 5.1 en 5.2 van het Besluit diergeneeskundigen) is bedoeld om de dierenarts de mogelijkheid te geven in uitzonderlijke gevallen, waarbij geen diergeneesmiddel is toegelaten voor toepassing bij de betrokken diersoort en aandoening, toch tot behandeling te kunnen overgaan. In het vorige Diergeneesmiddelenbesluit was «diergeneeskundige noodzaak» het criterium voor het toepassen van middelen onder de cascade. Dit betekent dat de beslissing om een cascademiddel in te zetten geheel aan de dierenarts wordt overgelaten.

Mijn voorganger heeft op 8 december 2010 toegezegd de cascade te zullen inperken, om de mogelijkheid voor toepassing van andere dan toegelaten antibiotica in uitzonderingssituaties aan te scherpen⁶. In het Besluit diergeneeskundigen is daarom het criterium «met name teneinde deze dieren onaanvaardbaar lijden te besparen» opgenomen. Dit criterium vormt een nadere invulling van het criterium «diergeneeskundige noodzaak». De afweging om een cascademiddel toe te passen blijft aan de dierenarts maar daarbij dient hij niet alleen te bezien of diergeneeskundige noodzaak inzet van een cascademiddel vergt maar bovendien of inzet van een cascademiddel met name noodzakelijk is teneinde deze dieren onaanvaardbaar lijden te besparen. Er is dus sprake van een zwaardere toets alvorens over te gaan tot inzet van een cascademiddel. Een en ander zal leiden tot beperktere inzet van cascademiddelen, waaronder antibiotica. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat voornoemde aanpassing in lijn is met de betreffende artikelen uit de Europese diergeneesmiddelenrichtlijn.

33 *Welke bandbreedte van onderdeel 8 van Hoofdstuk I, van bijlage I bij richtlijn nummer 2008/120/EG kunnen de lidstaten ter implementatie gebruiken?*

Richtlijn 2008/120/EG bevat regels ter bescherming van varkens die worden gehouden voor de fokkerij of mesterij. In bijlage I, hoofdstuk I, onderdeel 8 van deze richtlijn zijn lichamelijke ingrepen genoemd die bij varkens mogen worden verricht. De richtlijn bevat minimumnormen, waarmee wordt beoogd een gelijk niveau van bescherming van het welzijn van varkens in de verschillende lidstaten te borgen. Dit heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is om nationaal een lager beschermingsniveau te hanteren dan in de richtlijn is voorgeschreven. Het is dus niet mogelijk om nationaal lichtere voorwaarden te verbinden aan de in de richtlijn genoemde lichamelijke ingrepen. Wel is het, voor zover hierbij geen inbreuk wordt gemaakt op de regels omtrent de interne markt, mogelijk om de op grond van de richtlijn toegestane ingrepen nationaal te verbieden of verder te clausuleren.

34 *Wie bepaalt wanneer ingrepen mogen worden toegepast in geval andere maatregelen, waaronder het aanpassen van omgevingsfactoren of beheerssystemen, niet werkzaam zijn gebleken en op welke wijze kan een dierenarts zich ervan vergewissen dat andere maatregelen ter voorkoming van de ingreep zijn genomen?*

In artikel 2.8 van de wet is bepaald dat het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren in beginsel verboden is, tenzij er sprake is van diergeneeskundige noodzaak of een ingreep bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen. In het Besluit diergeneeskundigen is een aantal toegestane ingrepen aangewezen. Degene die een toegestane ingreep verricht dient, alvorens deze ingreep uit te voeren, te toetsen of voldaan is aan de voorwaarden die aan het verrichten van de betreffende ingreep worden gesteld. Wanneer aan een te verrichten ingreep de voorwaarde is gesteld dat deze pas mag worden verricht wanneer gebleken is dat getroffen maatregelen, waaronder het aanpassen van omgevingsfactoren of beheerssystemen niet werkzaam zijn gebleken, zal degene die de ingreep verricht deze beoordeling moeten maken. In de praktijk zal een dergelijke beoordeling vaak door de houder in samenspraak met zijn dierenarts worden uitgevoerd.

35 *Waarom wordt het vriesbranden van koeien niet daadwerkelijk verboden per 1 juni 2015, maar blijft het toegestaan als tweede lichamelijk ingreep ter identificatie?*

De reden dat koudmerken, naast de verplichte identificatie van de koeien, plaatsvindt is dat deze manier van identificatie het mogelijk maakt om dieren op afstand te herkennen zonder verdere hulpmiddelen. Met name bij vrijloopstallen en de aanwezigheid van meerdere medewerkers maakt dit de overdraagbaarheid van zorgtaken gemakkelijker. Er zijn thans nog geen alternatieven voor het gebruik van koudmerken.

36 *Waarom is voor het verrichten van de in artikel 2.3 aangewezen diergeneeskundige handelingen geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid vereist terwijl de handelingen onder andere het verwijderen van verschillende lichaamsdelen bij kippen betreffen?* Het verrichten van diergeneeskundige handelingen, waaronder ook lichamelijke ingrepen, dient te geschieden met de daarvoor noodzakelijke deskundigheid. Uitgangspunt is dan ook dat lichamelijke ingrepen worden uitgevoerd door beroepsbeoefenaars die een daarvoor benodigde opleiding hebben gevolgd en daartoe zijn toegelaten. Dit betreft dierenartsen en paraveterinair. Echter, de hedendaagse veehouder en door hem ingeschakelde beroepsbeoefenaars zijn door hun goede scholing en grondige vaktechnische kennis in staat om zelf eenvoudige ingrepen te verrichten. In dit licht is een aantal ingrepen aangewezen die geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid van toegelaten dierenartsen of paraveterinair vereisen en aldus door houders van dieren of door hen ingeschakelde beroepsbeoefenaars kunnen worden verricht. Aanvullend wordt opgemerkt dat de ingreep bedoeld in artikel 2.2, onderdeel de van het Besluit Diergeneeskundigen (verkorten van de onder- en bovensnavel) moet worden uitgevoerd door gekwalificeerd personeel.

37 *Hoe wordt het dierenwelzijn geborgd en gecontroleerd wanneer mensen zonder bijzondere deskundigheid of vaardigheid diergeneeskundige handelingen mogen uitvoeren?*

Het verrichten van diergeneeskundige handelingen, waaronder ook lichamelijke ingrepen, dient te geschieden met de daarvoor noodzakelijke deskundigheid. Uitgangspunt is dan ook dat lichamelijke ingrepen worden uitgevoerd door beroepsbeoefenaars die een daarvoor benodigde opleiding hebben gevolgd en daartoe zijn toegelaten. Dit betreft dierenartsen en paraveterinair. Echter, de hedendaagse veehouder en door hem ingeschakelde beroepsbeoefenaars zijn door hun grondige vaktechnische kennis in staat om zelf eenvoudige ingrepen te verrichten. In dit licht is een aantal ingrepen aangewezen die geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid van toegelaten dierenartsen of paraveterinair vereisen en aldus door houders van dieren of door hen ingeschakelde beroepsbeoefenaars kunnen worden verricht. Omdat de betreffende ingrepen geen bijzondere deskundigheid en vaardigheid vereisen die verder gaat dan de vaktechnische kennis waarover houders en door hen ingeschakelde beroepsbeoefenaars beschikken, wordt het dierenwelzijn in voldoende mate geborgd.

38 *Welke specifieke regelgeving, waaronder productschapverordeningen, over het afnemen van bloed gelden er?*

Ingevolge de Wet dieren is het afnemen van bloed bij dieren te kwalificeren als een lichamelijke ingreep. Dit betekent dat in beginsel slechts dierenartsen en daartoe toegelaten paraveterinair bloed mogen afnemen. Voor de pluimveehouderij is een uitzondering gecreëerd. De houder van pluimvee en door hem ingeschakelde derden (pluimveehulpkracht) mogen namelijk ook bloed afnemen bij pluimvee. Deze uitzondering geldt echter niet voor zover het afnemen van bloed bij pluimvee aan anderen, zoals de dierenarts of de dierenartsassistent, is voorbehouden. Dit is het geval bij bloedmonsters in het kader van de Verordening monitoring Aviaire influenza (PPE) 2005 en de Verordening vaccinatie Newcastle Disease (PPE) 2006. Deze monsters mogen slechts door de dierenarts respectievelijk een op aanwijzing van en onder controle van een dierenarts handelende dierenartsassistent en dus niet door een pluimveehulpkracht worden afgenomen.

39 *Op basis waarvan wordt verondersteld dat het dierenwelzijn voldoende is geborgd wanneer personen die beroepsmatig diergeneeskundige handelingen uitvoeren, zoals het verwijderen van lichaamsdelen bij kippen, zonder daarbij over bijzondere deskundigheid of vaardigheid beschikken?*

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag 15.

40 *Op basis waarvan wordt verondersteld dat personen die routinematig diergeneeskundige handelingen uitvoeren zonder daarbij over bijzondere deskundigheid of vaardigheid beschikken over voldoende vaardigheden beschikken om de handelingen correct uit te voeren en het dierenwelzijn te borgen?*

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag 15.

41 *Waarom wordt het afnemen van bloed bij kippen door mensen zonder specifieke deskundigheid of vaardigheid hierin toegestaan omdat in de praktijk is gebleken dat dit wenselijk zou zijn?*

Het afnemen van bloed bij pluimvee is een relatief eenvoudige ingreep waarvan het verrichten thans al aan houders van deze dieren is toegestaan omdat het verrichten van deze ingreep geen bijzondere deskundigheid of vaardigheid vereist. Pluimveehouders schakelen, vanwege de grote omvang van het aantal door hen gehouden dieren, voor het verrichten van routinematige ingrepen veelal derden in. Deze ingeschakelde beroepsbeoefenaars (pluimveehulpkrachten) beschikken over een zelfde mate van kennis en ervaring als de pluimveehouder. Het wordt daarom mogelijk gemaakt dat pluimveehouders derden inschakelen voor het afnemen van bloed bij pluimvee.

Voor een toelichting op de achtergrond van de keuze dat eenvoudige ingrepen door anderen dan toegelaten dierenartsen of paraveterinairers mogen worden verricht, wordt verwezen naar het antwoord op vraag 15.

- 42 *Geldt enkel voor pluimveehouderij dat de wens bestaat dat de houder derden kan inschakelen bij de vaccinatie van zijn dieren of ligt deze wens breder en dient deze bepaling dus breder te zijn?*
Gebleken is dat in de pluimveehouderij behoefte aan inzet van derden bij vaccinatie bestaat. Vanuit andere sectoren ligt er wel een wens om de bevoegdheden van de houders van dieren uit te breiden, maar niet ten aanzien van de inzet van derden.
- 43 *Bij welke vergunningen die betrekking hebben op artikel 2.19 van de wet zal sprake zijn van extra voorschriften voor degene die het geneesmiddel toepast?*
Op grond van artikel 2.19 van de Wet dieren wordt voor diergeneesmiddelen een vergunning voor het in de handel brengen verstrekt. De Minister van Economische Zaken is bevoegd de vergunning te verlenen. Aan een dergelijke vergunning plegen voorschriften te worden verbonden die (onder meer) bepalen door wie het middel mag worden toegepast, bij welke diersoort en op welke wijze. Daarnaast bevat bijlage 1 bij de Regeling diergeneesmiddelen een aantal algemene regels over toepassing van bepaalde diergeneesmiddelen door specifieke beroepsgroepen onder de daarbij gestelde voorwaarden.
- 44 *Wat wordt verstaan onder «derden» als het gaat om het inschakelen van extra personen voor het vaccineren van dieren, betreft het hier een veearts of een ander willekeurig persoon?*
In het Besluit diergeneeskundigen wordt het mogelijk gemaakt dat de dierhouder anderen inschakelt voor het toepassen van diergeneesmiddelen. Het gaat hierbij om personen die de betreffende handeling als economische activiteit voor derden verrichten. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de pluimveehulpkracht.
- 45 *Welke aanvullende voorwaarden worden aan derden gesteld?*
Derden mogen slechts diergeneesmiddelen toepassen voor zover de toepassing subcutaan of intramusculair plaatsvindt. Toepassing is niet toegestaan wanneer het betreffende middel op grond van een wettelijk voorschrift door een ander, bijvoorbeeld de dierenarts, toegediend dient te worden. Tot slot kunnen in de vergunningvoorschriften van het betreffende middel nadere voorwaarden worden gesteld aan het toepassen van dat middel door derden. Deze voorwaarden worden simultaan aan de uitwerking van de herziening van het beleid omtrent zelfvaccinerende houders in 2013 uitgewerkt.
- 46 *Kan bij het aanhouden van een voldoende wachttijd voor consumptie producten weer voor de consumptie worden aangeboden, welk verschil is er voor producten van dieren welke niet voor menselijke consumptie zijn aangeboden en dieren die wel voor de menselijke consumptie zijn aangeboden en waarom is dit verschil gemaakt?*

47 Bij voedselproducerende dieren mogen alleen diergeneesmiddelen worden gebruikt die zijn beoordeeld op voedselveiligheid. Voor deze middelen is een wachttijd vastgesteld. Indien producten in de voedselketen terecht komen en de wachttijd in acht is genomen, garandeert de wachttijd dat er geen residulimieten worden overschreden. Ook voor hobbyhouders geldt dat, indien zij producten leveren voor de voedselketen, de voedselveiligheid moet zijn geborgd en de wachtermijn moet worden aangehouden. *Kan eenzelfde passage voor hobbydierhouders als voor paardenhouders worden opgenomen in de zin dat «waarvan geen producten in de handel worden gebracht» wordt vervangen door «waarvan de producten voor menselijke consumptie bestemd zijn geldt een wachttijd van zes maanden voordat het dier met het oog op consumptie mag worden geslacht of andere producten, bv melk, in de handel mogen worden gebracht» en zo nee, waarom niet?* Het is op grond van de Europese regelgeving niet mogelijk deze bepaling uit te breiden naar andere diersoorten. Deze uitzondering van een wachttijd van zes maanden geldt alleen voor bepaalde stoffen die essentieel zijn voor de behandeling van paarden⁷. Voor andere diersoorten is dit ook niet nodig omdat het specifiek voor paarden noodzakelijk is gebleken deze lijst op te stellen. Voor de meeste diersoorten zijn voldoende diergeneesmiddelen toegelaten waarvoor een passende wachttijd in de gebruiksvoorschriften is opgenomen.

¹ Richtlijn 2007/43/EG van de Raad van de Europese Unie van 28 juni 2007 tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van vleeskuikens (PbEG 2007, L 182)

² Richtlijn nr. 2001/82/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 6 november 2001 tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik (PbEG 2001, L 311)

³ Richtlijn 1999/74/EG van de Raad van de Europese Unie van 19 juli 1999 tot vaststelling van minimumnormen voor de bescherming van legkippen (PBEG 1999 L 203)

⁴ Richtlijn 2007/43/EG van de Raad van de Europese Unie van 28 juni 2007 tot vaststelling van minimumvoorschriften voor de bescherming van vleeskuikens (PBEG 2007 L 182)

⁵ Richtlijn 2008/120/EG van de Raad van de Europese Unie van 18 december 2008 tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van varkens (PbEG 2009 L 47)

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 29 683, nr. 65

⁷ VO (EG) Nr. 1950/2006